

Hallituksen esitys laiksi Eduskunnalle sähkömarkkinalain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähkömarkkinalakia. Laissa edellytettyä kirjanpidossa tehtävää laskennallista eriyttämistä koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkennettaviksi. Lakiin lisättäisiin vaatimus laatia tase muillekin kuin pääomavaltaisille toimintoille. Sähköverkkotoiminnan ja sähkön myyntitoiminnan tilinpäätökset tulisi ottaa osaksi virallista tilinpäätöstä, ja ne tulisi julkaista. Laissa täsmennettäisiin eriytettyjen tilinpäätösten laatimisessa noudatettavat yleisperiaatteet.

Sähkömarkkinalakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että olisi mahdollista ottaa käyttöön vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettu hitaan varakapasiteetin ylläpitoa ja käyttöä koskeva järjestelmä. Huoltovarmuuskeskuksen tehtävänä olisi huolehtia vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettun hitaan varakapasiteetin ylläpitoa koskevien sopimusten tekemisestä voimantuottajien kanssa. Huoltovarmuuskeskus myös tekisi laissa säädetyin edellytyksin päätöksen kapasiteetin käyttönotosta.

Sähköverkkoluvan hakijaa koskevat tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset,

joista säädetään sähkömarkkina-asetuksessa, ehdotetaan otettaviksi perustuslain vaatimusten mukaisesti sähkömarkkinalakiin. Järjestelmävastuussa olevan kantaverkonhaltijan järjestelmävastuun toteuttamiseksi asettamien ehtojen osalta ehdotetaan perustuslain vaatimusten täyttämiseksi, että sähkömarkkinaviranomaisen tulisi vahvistaa ehdot ennen niiden käyttöön ottamista. Myös eräät sähkömarkkinalaissa olevat valtuudet oikeussääntöjen antamiseen ehdotetaan muutettaviksi perustuslain vaatimusten mukaisiksi.

Sähkömarkkinalakiin ehdotetaan lisättäviksi järjestelmävastaavan sekä taseselvityksestä vastaavien verkonhaltijoiden ja tasevastaavien tehtäviään suorittaessaan tietoonsa saamia liike- ja ammattisalaisuuksia koskeva salassapitovelvollisuus sekä seuraamus tämän velvollisuuden rikkomisesta viittaamalla viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO.....	2
YLEISPERUSTELUT	4
1. Nykytila	4
1.1. Eriyttäminen.....	4
1.1.1. Yleistä.....	4
1.1.2. Lainsäädäntö ja käytäntö	4
EY:n sähkön sisämarkkinadirektiivi.....	4
Sähkömarkkinalaki	5
1.2. Hidas varakapasiteetti	6
1.2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	6
Huoltovarmuuden turvaamiseen liittyvästä järjestelmästä	6
Muusta poikkeusolojen sääntelyyn liittyvästä lainsäädännöstä.....	8
Varakapasiteetti	8
Tilanne Ruotsissa.....	10
1.3. Perustuslaki	10
1.4. Salassapitosäännökset.....	11
2. Nykytilan arviointi	11
2.1. Eriyttäminen.....	11
2.2. Hidas varakapasiteetti	12
2.3. Perustuslaista johtuvat muutostarpeet.....	12
2.4. Salassapitosäännökset.....	13
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	15
3.1. Eriyttäminen.....	15
3.2. Vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettu hidasta varakapasiteettia koskeva järjestelmä.....	16
3.3. Perustuslain ja muun lainsäädännön muutosten huomioonottaminen sähkömarkkinalaissa.....	17
3.4. Liike- ja ammattialaisuuksien suojaaminen järjestelmävastuun toteuttamisessa ja sähkökauppojen selvityksessä.....	18
4. Esityksen vaikutukset	18
4.1. Eriyttäminen.....	19
4.1.1. Taloudelliset vaikutukset.....	19
Julkistaloudelliset vaikutukset	19
Taloudelliset vaikutukset kotitalouksiin	19
Taloudelliset vaikutukset elinkeinoelämään	19
Kansantaloudelliset vaikutukset	19
4.1.2. Yritysvaikutukset	19
4.2. Vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettu hidasta varakapasiteetti.....	19
4.2.1. Vaikutukset energiamarkkinoilla	19
4.2.2. Julkistaloudelliset vaikutukset.....	20

4.2.3.	Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	21
4.2.4.	Ympäristövaikutukset.....	21
5.	Asian valmistelu.....	21
5.1.	Valmisteluvaiheet ja -aineisto	21
5.2.	Lausunnot	21
6.	Riippuvuus muista esityksistä	22
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT		24
1.	Lakiehdotusten perustelut	24
1.1.	Sähkömarkkinalaki.....	24
1 luku.	Yleiset säännökset	24
2 luku.	Sähköverkkolupa	24
3 luku.	Verkkotoiminnan yleiset velvoitteet ja hinnoitteluperiaatteet.....	26
4 luku.	Järjestelmävelvoitteet ja sähkökauppojen selvitys	27
5 luku.	Sähköverkon rakentaminen.....	28
6 luku.	Sähkön myynti.....	29
6 a luku.	Sähkömarkkinoiden sopimuksia koskevat säännökset	29
7 luku.	Toimintojen eriyttäminen	30
9 luku.	Ohjaus ja valvonta	32
10 luku.	Vahingonkorvaus ja rangaistukset.....	32
11 luku.	Erinäiset säännökset	33
2.	Tarkemmat säännökset.....	34
3.	Voimaantulo.....	34
4.	Säätämisyjärjestys.....	34
4.1.	Eriyttäminen.....	34
4.2.	Hidas varakapasiteetti	35
4.3.	Perustuslaista johtuvat säädösmuutokset	36
LAKIEHDOTUS		38
Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta.....		38
LIITE.....		44
RINNAKKAISTEKSTIT		44
Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta.....		44

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Eriyttäminen

1.1.1. Yleistä

Sähkömarkkinalailla (386/1995) avattiin kilpailulle sähköntuotanto, myynti, tuonti ja vienti. Sähköverkkotoiminta on sen sijaan luvanvaraista ja verkonhaltijaa sitoo sähkömarkkinalain nojalla siirto-, liittämistä ja verkon kehittämisvelvollisuus sekä velvollisuus toimia tasapuolisesti ja avoimesti. Sähköverkkotoimintaa pidetään luonnollisena monopolina. Terve ja toimiva kilpailu sähkömarkkinoilla edellyttää, että kilpailun alaiset sähköliiketoiminnot toimivat liiketaloudellisesti kannattavasti eikä niitä tueta monopolitoiminnoilla. Sähköliiketoimintojen eriyttämisen tavoitteena on lisätä sähköliiketoiminnan avoimuutta ja tasapuolisuutta siten, että vaikeutetaan kilpailulle avattujen sähköliiketoimintojen tukemista sähköverkkoliiketoiminnasta saatavilla tuloilla ja näin kilpailun vääristymistä sähkömarkkinoilla. Eriyttäminen tehostaa kilpailua sekä sähkömarkkinoiden toimintaa ja helpottaa alan valvontatyötä.

1.1.2. Lainsäädäntö ja käytäntö

EY:n sähkön sisämarkkinadirektiivi

Sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä 19 päivänä joulukuuta 1996 annetun direktiivin 96/92/EY (sähkön sisämarkkinadirektiivi) mukaan kaikkien sähkölaitosyritysten on laadittava tilinpäätöksensä, annettava tilinsä tarkastettavaksi ja julkaistava tilinpäätöksensä yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden tilinpäätöksiä koskevan direktiivin 78/660/ETY nojalla annetun kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Sähkölaitosyritysten on sisäisessä kirjanpidossaan eriytettävä tuotanto-, siirto- ja jakelutoiminnot sekä tehtävä tarvittaessa konsolidoitu tilinpäätös muista, sähköliike-

toimintoihin kuulumattomista toiminnoista siten kuin niitä vaadittaisiin tekemään, jos erilliset yritykset harjoittaisivat kyseisiä toimintoja. Säännöksen tarkoituksena on vaikeuttaa syrjintää, ristiinsubventiota ja kilpailun vääristymistä sähkömarkkinoilla. Direktiivissä tuotannolla tarkoitetaan vain sähkön tuottamista, ei esimerkiksi sähkön hankintaa. Siirto määritellään direktiivissä sähkön siirtämiseksi yhteenliitettyssä suurjänniteverkossa loppukäyttäjälle tai jakelijoille. Jakelulla tarkoitetaan sähkön siirtoa keskitäi matalajänniteverkon kautta sähkön käyttäjille. Kustakin toiminnosta on tilinpäätökseen liitettävä liitetietoina tase ja tuloslaskelma. Yritysten on eriteltävä tilinpäätöksen liitetiedoissa varojen ja vastuiden sekä menojen ja tulojen jakautumista koskevat säännöt, joita ne noudattavat eriytettyä kirjanpitoa laatiessaan. Näitä sääntöjä saa muuttaa vain poikkeustapauksissa ja silloinkin muutokset on ilmoitettava ja perusteltava liitetiedoissa. Tilinpäätöksen liitetiedoissa on ilmoitettava kaikki tietyn suuruiset liiketoimet, jotka on tehty direktiivin 83/349/ETY 41 artiklan mukaisesti sidosyritysten kesken tai 33 artiklan mukaisesti osakkuusyrityksen kanssa tai samoille osakkeenomistajille kuuluvien yritysten kanssa.

Sähkön sisämarkkinadirektiivin mukaan verkonhaltijan on oltava riippumaton ainakin yritysjohdon tasolla muusta siirtoverkkoon liittymättömästä toiminnasta, ellei siirtoverkonhaltija ole vielä riippumaton sähköntuotanto- ja jakelutoiminnoista.

Euroopan komission 13 päivänä maaliskuuta 2001 antamassa ehdotuksessa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähkön ja maakaasun sisämarkkinoiden yhteisistä säännöistä annettujen direktiivien 96/92/EY ja 98/30/EY muuttamisesta (KOM(2001)125 lopullinen) esitetään, että sähköverkkotoiminta tulisi eriyttää oikeudellisesti ja toiminnallisesti muusta sähköverkkotoimintaan liittymättömästä toiminnasta.

Direktiivin muutosehdotuksen oikeudellista

ja toiminnallista eriyttämistä koskeva vaatimus koskisi siirto- ja jakeluverkkotoimintaa. Direktiiviehdotuksen mukaan jäsenvaltiot voisivat päättää, ettei oikeudellista ja toiminnallista jakeluverkkotoiminnan eriyttämistä koskevia säännöksiä sovelleta sellaisiin integroituneisiin sähköalan yrityksiin, joilla on alle 100 000 asiakasta.

Direktiivin muutosehdotusta käsitellään parhaillaan Euroopan unionin (EU) neuvoston energiatyöryhmässä. Euroopan parlamentti hyväksyi direktiivin muutosehdotusta koskevan ensimmäisen käsittelyn lainsäädäntöpäätöslauselman maaliskuussa 2002.

Sähkömarkkinalaki

Toimintojen eriyttämistä koskevat säännökset sisältyvät sähkömarkkinalain 7 lukuun. Kyseisillä säännöksillä on kansallisesti pantu täytäntöön sähkön sisämarkkinadirektiivin eriyttämistä koskevat säännökset. Kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä sähköliiketoimintojen eriyttämisestä (885/1995) on annettu tarkempia määräyksiä eriyttämisen käytännön toteuttamisesta.

Sähkömarkkinalain 28 §:n mukaan verkonhaltijan ja sähkönmyyjän on eriytettävä verkkotoiminta, sähkön myyntitoiminta ja sähkön tuotantotoiminta toisistaan sekä muista liiketoiminnoista. Asetuksella voidaan säätää, että verkkotoiminnan ja myyntitoiminnan eri osatoiminnot on eriytettävä toisistaan. Tällaista asetusta ei kuitenkaan ole säädetty. Sähkön sisämarkkinadirektiivin edellyttämä siirtoverkonhaltijan riippumattomuus ainakin johtotasolla on varmistettu siten, että kantaverkonhaltijasta on muodostettu erillinen yhtiö, Fingrid Oyj. Tältä osin voimassa olevan direktiivin vähimmäisvaatimukset ylittyvät.

Sähkömarkkinalain mukaan liiketoimintoja ei tarvitse eriyttää, jos toiminta on merkitykseltään vähäistä. Kauppa- ja teollisuusministeriön sähköliiketoimintojen eriyttämisestä koskevan päätöksen mukaan vähäisiksi katsotaan sähköliiketoiminnot, jotka eivät yhdessä ylitä 10 prosenttia

yhteisön tai laitoksen liikevaihdosta eivätkä ylitä yhtä miljoonaa markkaa vuodessa. Sähkön tuotantoa ei tarvitse eriyttää sähkön myynnistä, jos oman tuotannon osuus tavanomaisissa tuotanto-olosuhteissa on alle 10 prosenttia tai enintään 20 gigawattituntia vuodessa.

Sähkömarkkinalain 29 §:n mukaan eriyttämisellä tarkoitetaan sitä, että eriytettävälle sähköliiketoiminnoille laaditaan tilikausittain tuloslaskelma ja pääomavaltaisille toimintoille lisäksi tase. Pääomavaltaisia toimintoja ovat kauppa- ja teollisuusministeriön sähköliiketoimintojen eriyttämisestä koskevan päätöksen mukaan verkkotoiminta ja eriytetty energian tuotanto. Eri sähköliiketoiminnoista ei välttämättä tarvitse muodostaa erillisiä kirjanpitoyksiköitä.

Sähköliiketoimintaa harjoittava kunnallinen laitos tai kuntayhtymä tulee lain 30 §:n mukaan eriyttää kirjanpidollisesti kunnasta ja sille tulee laatia tilikausittain osakeyhtiön tilipäätöksen kanssa vertailukelpoinen tuloslaskelma ja tase.

Eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmien, taseiden ja niiden lisätietojen oikeellisuuden varmistamiseksi sähkömarkkinalain 31 §:ssä on edellytetty, että yrityksen tilintarkastajien tulee tarkastaa ne ja antaa niistä tilintarkastuskertomuksessa erillinen lausunto.

Lain 32 §:ssä säädetään, että verkkotoiminnan tuloslaskelma ja tase sekä sähkön myynnin tuloslaskelma liitetietoineen ovat julkisia ja esitetään yrityksen tilinpäätökseen sisältyvinä liitetietoina. Sähköliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen tilinpäätös sekä eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet lisätietoineen tulee esittää kunnan tilinpäätöksessä.

Lain 33 §:n mukaan sähköverkkotoimintaa harjoittavan liikkeen hankkimisesta, verkko-toimintaa harjoittavan yhteisön osake- tai osakkuusenemmistön ostamisesta tai sähköverkkotoimintaa koskevan määräysvallan muusta hankkimisesta tulee ilmoittaa kilpailuvirastolle kuukauden kuluessa sopimuksen solmimisesta.

Kauppa- ja teollisuusministeriölle on lain 34 §:ssä säädetty oikeus antaa tarkempia

määräyksiä ja ohjeita eriyttämisen toteuttamisesta sekä tätä koskevien tietojen julkaisemisesta. Tarkemmat määräykset sähköliiketoimintojen eriyttämisestä on otettu kauppaja- ja teollisuusministeriön päätökseen. Sähkömarkkinaviranomaisella on oikeus perustelluista syistä myöntää poikkeuksia lain vaatimasta toimintojen eriyttämistavasta.

Kauppaja- ja teollisuusministeriön päätöksessä edellytetään, että eriytetyissä tilinpäätöksissä on sama erittely kuin kirjanpitolaisten mukaisessa tilinpäätöksessä. Energiamarkkinavirastolle on kauppaja- ja teollisuusministeriön päätöksessä annettu valtuutus antaa erittelyistä tarkempia ohjeita. Energiamarkkinavirasto valvoo eriyttämistä koskevien säännösten ja määräysten noudattamista sekä kerää, analysoi ja julkaisee sille toimitettuja tilinpäätöstietoja. Valvonta on jälkikäteistä markkinavalvontaa. Energiamarkkinavirasto voi päätöksellään velvoittaa säännöksiä tai määräyksiä rikkoneen korjaamaan virheellisen toimintansa tai laiminlyöntinsä. Energiamarkkinavirasto voi asettaa päätöksensä tehosteeksi uhkasakon.

1.2. Hidas varakapasiteetti

1.2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Huoltovarmuuden turvaamiseen liittyvästä järjestelmästä

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) tarkoituksena on poikkeusolojen varalta turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot. Huoltovarmuuden turvaamiseksi kaikissa oloissa on luotava ja ylläpidettävä riittävä valmius hyödykkeiden tuottamiseksi sekä tuotannon, jakelun, kulutuksen ja ulkomaankaupan ohjaamiseksi.

Valtioneuvosto antoi huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain nojalla uuden päätöksen huoltovarmuuden tavoitteista (VNp 350/2002) 8 päivänä toukokuuta 2002. Päätöksen mukaan huoltovarmuuden yleistavoitteena on kansallisiin

toimenpiteisiin ja voimavaroihin perustuva huoltovarmuus. Kansallisen varautumisen rinnalla EU:ssa toteutetut varautumistoimenpiteet, kansainvälisestä energiaohjelmasta tehty sopimus (nk. IEA-sopimus, Sopimussarja 115/1991) sekä eri maiden kanssa tehdyt kahdenväliset sopimukset taloudellisesta yhteistyöstä kriisitilanteissa muodostavat huoltovarmuuden osan. Varautumisen lähtökohtana on 12 kuukautta kestävä valmiuslaissa (1080/1991) tarkoitettu kriisitilanne, johon voi sisältyä puolustustilalaissa (1083/1991) tarkoitettu puolustustila. Huoltovarmuuden kannalta keskeisin uhka on kriisitilanne, jossa mahdollisuus tuottaa tai hankkia ulkomailta huoltovarmuuden kannalta kriittisiä tavaroita ja palveluita on väliaikaisesti vaikeutunut. Yleistavoitteena on väestön turvallisuuden ja yhteiskunnan perustoimintojen kannalta riittävän huoltovarmuuden turvaaminen. Huoltovarmuus mitoitetaan siten, että väestön elinmahdollisuudet, yhteiskunnan välttämättömät toiminnot ja maanpuolustuksen materiaaliset edellytykset eivät vaarannu.

Valtioneuvoston päätöksen mukaan energian saatavuuden turvaamiseksi edistetään useisiin polttoaineisiin ja hankintalähteisiin perustuvaa energiantuotantoa. Kotimaista energiantuotantoa ja kotimaisten polttoaineiden käyttöä kehitetään energian saatavuuden turvaamiseksi. Maamme erikoisolojen vuoksi pidetään energian huoltovarmuustaso EU:n velvoitteet sekä IEA-sopimukseen sisältyvät velvoitteet ylittävällä tasolla. Lämmön ja sähköenergian tuotantokapasiteetti, laitoksilla tarvittavat polttoaineet sekä jakelu- ja siirtoverkosto varaudutaan ylläpitämään 12 kuukauden ajan perushuoltotasolla. Tuontiin perustuvan energian saantihäiriön varalta ja kansainvälisten sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi pidetään varmuusvarastoissa tuontipolttoaineita siten, että maassa on keskimäärin viiden kuukauden normaalikulutusta vastaavat tuontipolttoainevarastot. Energian tuotantoa ja kulutusta varaudutaan ohjaamaan säännöstely- ja muin toimenpitein huoltovarmuuden kannalta

tarkoituksenmukaisesti ja kansainvälisten sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi.

Valmiuslaissa on säännöksiä varautumisesta, jolla tarkoitetaan yhteiskunnan kriisinkestokyvyn varalta tehtäviä ennakkovalmisteluja.

Varautumisesta yhteiskunnan häiriötilanteisiin on lisäksi annettu valtioneuvoston kanslian ohje, jossa on kuvattu varautumisessa käytetyt tilanemallit ja niiden yhteys lainsäädäntöön. Valmiuslain mukaisiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä poikkeusoloissa kuten silloin, kun välttämättömien polttoaineiden ja muun energian sekä raaka-aineiden ja muiden tavaroiden tuonnin vaikeutumisesta tai estymisestä taikka muusta vaikutuksestaan näihin verrattavasta kansainvälisen vaihdannan äkillisestä häiriintymisestä aiheutuu vakava uhka väestön toimeentulolle tai maan talouselämän perusteille. Edellytyksenä on lisäksi, että tilanteen hallitseminen ei ole mahdollista viranomaisen säännönmukaisin toimivaltuuksin.

Valmiuslain mukaisten poikkeusolojen vallitessa valtioneuvosto voidaan oikeuttaa tasavallan presidentin asetuksella käyttämään valmiuslain mukaisia toimivaltuuksia. Asetus on saatettava heti eduskunnan käsiteltäväksi. Valtioneuvosto saa ryhtyä käyttämään toimivaltuuksiaan eduskunnan päätettyä tasavallan presidentin asetuksen voimaanjäämisestä. Asetus voidaan antaa enintään vuoden pituiseksi ajaksi kerrallaan. Jos mainittua päätöksentekomenettelyä ei ole mahdollista noudattaa vaarantamatta merkittävästi valmiuslain tarkoituksen saavuttamista, voidaan tasavallan presidentin asetuksella säätää, että valtioneuvosto saa käyttää asetuksessa säädettyjä toimivaltuuksia välittömästi. Asetus voidaan kuitenkin antaa enintään kolmeksi kuukaudeksi, ja se on heti saatettava eduskunnan käsiteltäväksi.

Sähköhuollon varautuminen perustuu ensisijaisesti alalla toimivien yritysten pääosin vapaaehtoiseen valmiussuunnitteluun. Valmiussuunnittelun piirissä on runsas 300 voima- ja lämpöhuollon piirissä toimivaa yritystä ja toimipaikkaa.

Valtion viranomaisten velvollisuus varautua

poikkeusoloihin perustuu valmiuslain 40 §:ään, jossa edellytetään valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muihin toimenpitein varmistettavan hallinnon tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen. Energiahuollossa tällaisia suunnitelmia ovat eriaisteiset energian tuotannon ja kulutuksen ohjaussuunnitelmat, joista valtaosa edellyttää valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien käyttämistä. Kulutuksen ohjaus ja viimekädessä säännöstely toimivat energiahuollossa teknisinä keinoina rajoittaa ja ohjata kulutusta ja tuotantoa.

Yrityskohtaista valmiussuunnittelua sekä hallinnon velvollisuutta varautua poikkeusoloihin täydentävät huoltovarmuusspesifit toimenpiteet, joista keskeisin on tuontipolttoaineiden varmuusvarastointi. Polttoaineiden varmuusvarastointi perustuu velvoitevarastoinnista annettuun lakiin (1070/1994), lakiin huoltovarmuuden turvaamisesta sekä turvavarastolakiin (970/1982).

Velvoitevarastoinnista annetun lain mukaan varastointivelvollisuus koskee kivihiihtä, raakaöljyä ja muita öljynjalostuksessa käytettäviä raaka-aineita, tiettyjä öljytuotteita sekä maakaasua. Kivihiihtä on velvollinen varastoimaan kivihiihtä käyttävä laitos ja kivihiihtien maahantuoja. Kivihiihtilaitoksen velvoitevaraston tulee vastata kolmen kuukauden keskimääräistä kulutusta ja kivihiihtien maahantuojan velvoitevaraston kolmen kuukauden keskimääräistä tuontia. Raakaöljyä ja öljytuotteita on velvollinen varastoimaan maahantuoja, jonka velvoitevaraston tulee vastata kahden kuukauden keskimääräistä tuontia. Maakaasua on velvollinen varastoimaan maakaasua käyttävä tai sitä jälleenmyyvä maakaasulaitos sekä maakaasun maahantuoja. Maakaasun varastointivelvollisuus vahvistetaan korvaavana polttoaineena, käytännössä kevyenä tai raskaana polttoöljynä. Maakaasulaitoksen velvoitevaraston tulee vastata kolmen kuukauden keskimääräistä maakaasun hankintamäärää. Maakaasun maahantuojan velvoitevaraston tulee vastata

kolmen kuukauden keskimääräistä tuontia. Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain mukaan valtion varmuusvarastoja pidetään väestön toimeentulolle, elinkeinoelämän toiminnalle ja maanpuolustusta tukevalle tuotannolle sekä huoltovarmuutta koskevien Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden kannalta välttämättömistä raaka-aineista ja tuotteista. Valtion varmuusvarastoja hallinnoi Huoltovarmuuskeskus. Varastojen käyttöön otosta poikkeusoloissa päättää valtioneuvosto. Lisäksi varastoja voidaan ottaa käyttöön IEA-sopimuksen mukaisen öljyn jakomekanismin toimeenpanemiseksi sekä EU:n neuvoston direktiivissä ETY:n jäsenvaltioiden velvollisuudesta ylläpitää raakaöljy- ja/tai öljytuotevarastojen vähimmäistasoa (68/414/ETY, muutettu 98/93/EY) tarkoitetuissa tapauksissa, kun jäsenvaltioiden öljyn saannissa ilmenee vaikeuksia.

Turvavarastolain mukaan turvavarastoja voidaan perustaa ja ylläpitää väestön toimeentulon turvaamiseksi ja tuotantotoiminnan ylläpitämiseksi välttämättömien raaka-aineiden, tarvikkeiden ja tuotteiden varastoimiseksi ulkomaankaupan häiriöiden varalta taikka Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden toteuttamiseksi. Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain ne tuotteet, joiden turvavarastoinnista Huoltovarmuuskeskus voi sopia. Energiatuotteiden turvavarastoinnista ei ole voimassa olevia sopimuksia.

Muusta poikkeusolojen sääntelyyn liittyvästä lainsäädännöstä

Telemarkkinalain (396/1997) 8 §:ssä on teleyritykselle asetettu velvollisuus huolehtia tehtäviensä mahdollisimman häiriöttömästi hoitamisesta myös poikkeusoloissa osallistumalla teletoinnin valmiussuunnitteluun ja valmistelemalla etukäteen poikkeusoloissa tapahtuvaa toimintaa sekä muin toimenpitein. Jos tällaisten tehtävien hoitaminen edellyttää toimenpiteitä, jotka selvästi poikkeavat tavanomaisena pidettävästä teletoinnasta ja joista aiheutuu olennaisia lisäkustannuksia,

voidaan tällaiset kustannukset korvata valtion varoista, jollei toimenpiteen tilaaja suorita teleyritykselle siitä aiheutuvia kustannuksia. Ilmailulain (281/1995) 80 §:n mukaan Ilmailulaitos voi vaatia, että ilmailutoimintaan oikeuttavan luvan haltija varautuu poikkeusoloihin osallistumalla valmiussuunnitteluun ja valmistelemalla etukäteen poikkeusoloissa tapahtuvaa toimintaa.

Postipalvelulain (313/2001) 29 §:ssä säädetään postiyritykselle velvollisuus toiminnassaan varautua postitoiminnan hoitamiseen poikkeusoloissa. Postipalveluyrityksen tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muin toimenpitein varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa. Liikenne- ja viestintäministeriölle on myönnetty valtuus antaa poikkeusoloihin varautumiseen liittyviä ohjeita. Sähkömarkkinalaissa ei ole erityistä poikkeusoloja koskevaa varautumissäännöstä.

Varakapasiteetti

Tekninen tuotantoreservi, nopea ja hidas varakapasiteetti

Yleisesti varakapasiteetiksi voidaan katsoa yhtä aikaa käytettävissä olevan sähkönhankintakapasiteetin ja arvioidun sähkön kokonaiskulutuksen huipputehon erotus.

Varakapasiteetti jaotellaan edelleen tekniseen tuotantoreserviin, nopeaan ja hitaaseen varakapasiteettiin. Jaottelun kriteerinä on käytötapa ja se aika, jonka kuluessa varakapasiteetti on otettavissa käyttöön. Tekninen tuotantoreservi on hetkellisesti käytettävissä jatkuvasti automaattisesti ohjattuna. Tarkoitukseen on varattu noin 350 megawattia tehoa. Muut varakapasiteetilajit otetaan käyttöön manuaalisesti.

Nopea varakapasiteetti on tarkoitettu voimajärjestelmän teknisten häiriötilanteiden hoitoon. Sen tulee olla käytössä 15 minuutin kuluessa häiriön syntymisestä. Nopea varakapasiteetti koostuu pääosin

kaasuturbiinivoimalaitoksista, mutta siihen kuuluu myös sopimuspohjaisesti irtikytkettäviä kuormia. Nopeaa varakapasiteettia on yhteensä 1 050 megawattia ja se on järjestelmävastaavana toimivan Fingrid Oyj:n omistuksessa tai käytettävissä.

Hidasta varakapasiteettia käytetään vapauttamaan muun muassa häiriön vuoksi käynnistetty nopea varakapasiteetti seuraavien vikatilanteiden varalle, mutta sekin voi olla nopeasti käynnistettävissä. Käytännössä hidasta varakapasiteetti koostuu hiili-, öljy- ja turvekäyttöisestä laudevoimasta. Hidasta varakapasiteettia oli vuoden 2001 tietojen perusteella noin 1 600 megawattia, jos kulutuksen huipputehoksi otetaan 13 100 megawattia.

Teknistä tuotantoreserviä ja nopeaa varakapasiteettia koskeva nykyjärjestelmä

Sähkömarkkinalain lailla 332/1998 muutetussa 16 §:ssä on säädetty järjestelmävastuusta. Lainmuutoksella, joka tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 1998, laajennettiin aikaisempi lähinnä tekninen vastuu — verkon käytönvalvonta, koko maan sähkön tuotannon ja kulutuksen tasapainon ylläpitäminen teknisten tuotantoreservien osalta sekä häiriöiden hallinta — käsittämään myös valtakunnallisen tasehallinnan ja taseselvityksen. Sähkömarkkinaviranomainen määrää sähköverkkoluvassa yhden kantaverkonhaltijan vastaamaan maamme sähköjärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta sekä huolehtimaan valtakunnalliseen tasevastuuseen kuuluvista tehtävistä tarkoituksenmukaisella ja sähkömarkkinoiden kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla. Energiamarkkinavirasto on määrännyt järjestelmävastuuseen Fingrid Oyj:n. Sähköjärjestelmää koskeviin häiriöihin järjestelmävastaava on varautunut järjestelmävastuun mukaisesti häiriövarakapasiteetilla. Tekniset tuotantoreservit — taajuudensäätöreservi ja hetkellinen häiriöreservi — ovat taajuudenmuutoksista automaattisesti aktivoituvia pätötehoreservejä. Suomen, Ruotsin,

Norjan ja Tanskan muodostamalla yhteispohjoismaisilla sähkömarkkinoilla toimivien järjestelmävastaavien kesken on sovittu, että Suomen taajuudensäätöreservivelvoite on vuonna 2001 130 megawattia ja hetkellisen häiriöreservin velvoite normaalissa käyttötilanteessa noin 250 megawattia.

Nopea häiriövarakapasiteetti on pätö- ja loistehoreserviä, joka on aktivoitavissa 15 minuutissa. Nopealla häiriövarakapasiteetilla vapautetaan teknisiä tuotantoreservejä, jotta sähköjärjestelmä kestää uuden mahdollisen häiriön. Mahdollisessa häiriössä Fingrid System Oy:n voimajärjestelmäkeskus käynnistää tarvittaessa hallussaan olevaa nopeaa häiriöreserviä, joka koostuu kaasuturbiinilaitoksista sekä irtikytkettävästä kuormasta.

Sähkömarkkinalaissa ei ole määritelty hitaan varakapasiteetin ylläpitövastuuta. Sähkömarkkinalain sähkötaseiden hallintaa ja selvitystä koskevien säännösten mukaan kukin sähkömarkkinoiden osapuoli on vastuussa omasta sähkötaseestaan eli vastaa omasta sähkön hankinnan ja toimitusten välisestä tasapainosta kunkin tunnin sisällä. Kullakin osapuolella tulee olla yksi avoin sähköntoimitussopimus. Kyse on tällöin sopimusperusteisesta vastuusta, joka ei kuitenkaan koske force majeure -tyyppisiä tilanteita. Järjestelmävastaava seuraa sähköjärjestelmän varakapasiteettitilannetta sähköntuottajien tuotantosuunnitelmien ja kulutusennusteiden avulla. Järjestelmävastaava on valmistautunut myös tiedottamaan muille pohjoismaisille järjestelmävastaaville ja suoraan tasevastaaville sähköjärjestelmän tehopulan uhasta tai tehopulasta. Kolmiportainen tiedottaminen tehopulasta alkaa, kun saatavilla oleva tuotantokapasiteetti on käytössä eikä naapurimaista ole mahdollista saada lisää sähköä. Seuraavat tiedotteet annetaan, kun kaasuturbiineja on jouduttu käynnistämään tehon tarpeeseen kulutuksen peittämiseksi. Tiedotteiden tarkoituksena on aktivoida markkinaosapuolia huolehtimaan omasta taseestaan mahdollisimman hyvin ja tarjoamaan kaikki mahdollinen kapasiteetti markkinoille.

Tilanne Ruotsissa

Ruotsissa on sovittu, että osa hitaasta varakapasiteetista varataan järjestelmävastaavana toimivan kantaverkkoviranomaisen Svenska Kraftnätin käyttöön vuosiksi 2001—2003. Svenska Kraftnät on hyväksynyt tarjoukset noin 1 000 megawatin kapasiteetista seitsemästä eri voimalaitoksesta. Järjestelystä aiheutuneiden kustannusten — enintään 200 miljoonaa kruunua vuodessa — jaosta on sovittu tasevastaavien yhtiöiden kanssa. Tehopulan uhatessa laitosten pitää tarjota sähköä Nord Poolin Elspot-markkinalle hintaan 2 x laitoksen muuttuva kustannus.

Svenska Kraftnät ennustaa tehotilannetta ja tiedottaa tehotilanteesta internet-sivullaan. Tehopulan riskiä seuraaville päiville kuvataan kolmella värillä. Vihreä väri tarkoittaa normaalia käyttötilannetta, jossa tasehallinnan ylössääötärjouksia arvioidaan olevan käytettävissä yli 500 megawattia. Keltainen väri tarkoittaa tilannetta, jossa tehopulan riski on kasvanut, jolloin tasehallinnan ylössääötärjouksia arvioidaan olevan käytössä alle 500 megawattia. Tällöin markkinaosapuolia kehoitetaan seuraamaan tilannetta ja ottamaan huomioon mahdolliset lisäohjeet. Samalla Svenska Kraftnät valmistautuu ottamaan käyttöön varattua hidasta reservikapasiteettia. Punainen väri tarkoittaa tehopulan vaaraa ja Svenska Kraftnät voi antaa varoituksen tehopolasta. Svenska Kraftnät antaa varoituksen tehopolasta, jos se arvioi, että nopeaa häiriöreserviä joudutaan käyttämään seuraavana päivänä tehotaseen hoitoon. Varoitus annetaan viimeistään edellisenä päivänä kello 11.00 mennessä markkinaosapuolille Nord Poolin kautta sekä suoraan tasevastaaville telefaxilla.

1.3. Perustuslaki

Perustuslain (731/1999) 18 §:n 1 momentin mukaista elinkeinovapautta pidetään elinkeinonharjoittamista koskevana pääsääntönä, josta poikkeaminen on kuitenkin luvanvaraistamisella mahdollista. Luvanvaraisuudesta on aina säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeuden rajoitusta

koskevat tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. Rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Sähköverkkotoimintaa saavat sähkömarkkinalain 4 §:n mukaan harjoittaa vain sähkömarkkinaviranomaisen antaman sähköverkkoluvan haltijat. Lain 5 §:n mukaan lupa myönnetään, jos luvanhakijalla on tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset huolehtia sähköverkkotoiminnasta. Sähköverkkoluvan hakijaa koskevista teknisistä, taloudellisista ja organisatorisista edellytyksistä on nykyisin säädetty sähkömarkkina-asetuksen (518/1995) 2 §:ssä.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan lailla antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Järjestelmävastaavalle on säädetty oikeus asettaa sähkönsiirtojärjestelmän käyttöä koskevia ehtoja. Ehtojen kohteena olevien yritysten oikeusturvaa ei ole järjestetty perustuslain edellyttämällä tavalla.

Asetuksenantamisvalta kuuluu perustuslain 80 §:n 1 momentin nojalla tasavallan presidentin lisäksi valtioneuvostolle ja ministeriölle. Asetuksen antaminen perustuu joko perustuslaissa tai muussa laissa olevaan valtuutukseen. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka kuuluvat perustuslain mukaan lain alaan. Sähkömarkkinalakiin sisältyy nykyisin valtuutussäännöksiä, joissa lain soveltamisalaan liittyvistä asioista edellytetään säädettävän asetuksella asetuksen antajaa tarkemmin täsmentämättä tai joissa kauppa- ja teollisuusministeriölle on annettu valtuus antaa lain tarkempaan toimeenpanoon liittyviä määräyksiä.

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määräytyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteesta johtuvia erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajoitettu. Energiamarkkinaviraston asemasta

säädetään Energiamarkkinavirastosta annetussa laissa (507/2000). Energiamarkkinaviraston toimivallasta ja sille myönnettävistä valtuuksista on nykyisin lukuisia säännöksiä sähkömarkkinalaissa ja sen nojalla annetuissa alemmanasteisissa normeissa. Nämä säännökset eivät kaikilta osin täytä perustuslain 80 §:n 2 momentin edellytyksiä.

1.4. Salassapitosäännökset

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) (jäljempänä julkisuuslaki) tuli voimaan joulukuun alussa vuonna 1999. Julkisuuslakia koskevaan lakipakettiin sisältyi laki eräiden salassapitosäännösten kumoamisesta (623/1999), jonka 1 §:n 7 kohdan säännöksellä kumottiin sähkömarkkinalain 49 §:ään sisältynyt erillinen salassapitosäännös sekä sitä tehostanut 47 §:n rangaistussäännös. Salassapittoa koskevien säännösten kumoaminen on johtanut siihen, että sähkökauppojen selvityksessä noudatettavassa tiedonvaihdossa järjestelmävastaavan, verkonhaltijoiden ja tasevastaavien keräämien taseselvitys- ja tasehallintatietojen salassapittoa ei enää ole lainsäädännössä asetettua velvoitetta tai velvoitteen olemassaolo on muuttunut ainakin tulkinnanvaraiseksi.

2. Nykytilan arviointi

2.1. Eriyttäminen

Sähkömarkkinalakia säädettäessä pidettiin tarkoituksenmukaisena rajoittaa lain eriyttämissäännösten soveltamisala tärkeimpiin asioihin ja täydentää säännöksiä sähkömarkkinalain soveltamisesta saatavien kokemusten karttuessa.

Sähköliiketoimintojen eriyttämistä on selvitetty kauppa- ja teollisuusministeriön asettamassa työryhmässä, jonka mietintö valmistui toukokuussa 2000. Työryhmä päätyi esittämään sähköverkkoliiketoiminnan yhtiöittämistä tai eriyttämistä erilliseksi kunnan tai valtion liikelaitokseksi.

Eräät sähkömarkkinalain sähköliiketoimintojen eriyttämistä koskevat

säännökset ovat osoittautuneet lakia sovellettaessa tulkinnanvaraisiksi. Sähköliiketoimintoihin kuuluvien tehtävien rajanvetoa ei ole pidetty selkeänä. Eri kulu- ja tase-erien jakamisesta eri liiketoiminnoille ei ole yksityiskohtaisia säännöksiä. Lisäksi eriyttämisperiaatteiden muuttaminen on nykyisin sitovien tilinpäätöstä koskevien kaavojen tai mallien puuttuessa mahdollista jälkikäteen, hinnoittelun kohtuullisuuden valvontavaiheessa.

Säännösten tulkinnanvaraisuus on ongelmallista erityisesti monopolitoimintona harjoitettavan verkkoliiketoiminnan ja kilpailun piirissä olevan toiminnan välisen läpinäkyvyyden varmistamisen, ristiinsubventoinnin vaikeuttamisen sekä sähköverkkotoiminnan kohtuullisen hinnoittelun valvonnan toimivuuden kannalta. Asioiden käsittely valvontaviranomaisessa on työlästä ja sitoo viranomaisen resursseja yksittäisten asioiden käsittelyyn pitkäksi aikaa. Valvonnan pullonkaulat saattavat osaltaan johtaa kilpailun vääristymiseen.

Säännösten tulkinnanvaraisuus saattaa aiheuttaa ongelmia myös sähköliiketoimintoja harjoittaville yrityksille. Puutteellisesta eriyttämisestä aiheutuvat valvontatoimet sitovat yrityksen resursseja, jonka lisäksi yrityksen laskentatoimi voi tuottaa johdolle ja omistajille virheellistä informaatiota yrityksen toimintojen tuloksellisuudesta.

Sähkömarkkinalain toimintojen eriyttämistä koskevat säännökset eivät kaikilta osin vastaa sähkönsisämarkkinadirektiivin vaatimuksia.

Sähkönsisämarkkinadirektiiviin ei sisälly mahdollisuutta tehdä poikkeusta eriyttämisvelvollisuudesta

sähköliiketoimintojen vähäisyyden perusteella. Sähkönsisämarkkinadirektiivin muutosehdotuksen käsittelyn yhteydessä on esillä ollut mahdollisuus rajata sähkönsisämarkkinadirektiivin eriyttämisvaatimuksen ulkopuolelle vielä määrittämättömän rajan arvon alapuolelle jäävät tuottajat. Asian käsittelyn keskeneräisyyden vuoksi on tarkoituksenmukaista olla vielä ehdottomatta vähäisten sähköliiketoimintojen eriyttämisvaatimuksia koskevan

poikkeusmahdollisuuden poistamista sähkömarkkina-alaista.

Sähkön sisämarkkinadirektiivissä taseen laatimisvelvollisuutta ei ole rajattu koskemaan vain pääomavaltaisia toimintoja. Direktiivissä edellytetään tilinpäätöstietojen julkaisemista.

Erillistä tilintarkastajan antamaa lausuntoa ei olisi tarpeen enää vaatia, sillä tilintarkastajat tarkastavat eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot osana säännöllistä tilintarkastusta.

Sähkömarkkina-alaissa oleva velvollisuus ilmoittaa kilpailuvirastolle sähköverkkotoimintaa harjoittavan liikkeen hankkimisesta, verkkotoimintaa harjoittavan yhteisön osake- tai osakkuusenemmistön ostamisesta tai sähköverkkotoimintaa koskevan määräysvallan muusta hankkimisesta on tullut korvatuksi kilpailunrajoituksista annetun lain (480/1992) yrityskauppavalvontaa koskevilla säännöksillä.

Energiamarkkinavirastolle kauppa- ja teollisuusministeriön liiketoimintojen eriyttämistä koskevassa päätöksessä myönnetylle valtuutukselle ei löydy tukea sähkömarkkinain säännöksistä eikä sitä voida pitää perustuslain valtuutussäännöksille asettamien vaatimusten mukaisena. Energiamarkkinavirasto ei ole tämän vuoksi antanut päätöksessä tarkoitettuja ohjeita.

2.2. Hidas varakapasiteetti

Kauppa- ja teollisuusministeriön sähkömarkkinoiden varmuus -työryhmän huhtikuussa 2000 antamassa loppuraportissa todetaan, että sähkömarkkinoiden avaaminen on johtanut tilanteeseen, jossa sähkömarkkinoiden osapuolten taloudellinen intressi ylläpitää hidasta varakapasiteettia on pienentynyt. Tämän vuoksi on herännyt huoli, pystyvätkö markkinat takaamaan, että sähkön toimitus- ja huoltovarmuus pysyvät Suomessa riittävästi turvattuina kaikissa kysyntätilanteissa yhdistettynä mahdollisiin voimalaitosten, sähkön- tai maakaasuntuonnon häiriötilanteisiin. Työryhmän mukaan julkisella vallalla on viimekädessä vastuu ja velvollisuus huolehtia

siitä, että kansalaisten sähkönsaanti on poikkeustilanteissa turvattu ja että käytettävissä on tarpeellinen määrä hidasta varakapasiteettia.

Kauppa- ja teollisuusministeriön huoltovarmuuden tavoitteiden tarkistamistyöryhmän toukokuussa 2001 antamassa mietinnössä edellytetään normaaliajan energiahuollon häiriöiden varautumisen yhteydessä selvitettävän, kuinka julkisen sektorin roolia ja huoltovarmuusspesifistä varautumista tulisi kehittää. Tavoitteena tulisi olla häiriöiden vaikutusten minimoiminen tapauksissa, joissa häiriöiden vaikutukset taloudelle ja yhteiskunnalle muodostuvat kohtuuttomiksi.

Myös 13 päivänä kesäkuuta 2001 annetussa Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskeneessa valtioneuvoston selonteossa Eduskunnalle todetaan sähköntuotannon varakapasiteetin vähentyneen sitä mukaa kun käyttämättöminä tai vähäisessä käytössä olleita hiililaitoksia on asteittain poistettu välittömästä käyttövalmiudesta. Näiden hitaiden tuotantoreservien vähenemisen todetaan aiheuttavan sen, ettei normaaliolojen häiriötilanteissa eikä poikkeusoloissa ole käytettävissä varakapasiteettia. Selonteon mukaan sähkön tuotannon varakapasiteetin ylläpito tulee ratkaista yhteistyössä tuottajien ja yritysten kanssa siten, että sähkön saatavuus voidaan kaikissa oloissa turvata. Selonteko mainitsee tavoitteena olevan järjestelyt, joilla osa varavoimaloista jäisi edelleen niiden nykyisille omistajille, joille Huoltovarmuuskeskus korvaisi voimaloiden kuntoon saattamisesta ja ylläpidosta aiheutuvat kustannukset.

Sähkömarkkinoiden avautuminen kilpailulle on edellä esitetyn mukaisesti lisännyt tarvetta varautumiseen myös tilanteissa, jotka eivät vielä täytä valmiuslain poikkeusoloille asetettuja edellytyksiä. Samaan suuntaan vaikuttaa myös eräiden voimalaitosten ottaminen pois käytöstä Ruotsissa, joka on osa yhteispohjoismaisia sähkömarkkinoita.

2.3. Perustuslaista johtuvat muutostarpeet

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaisesti

elinkeinovapauden periaatteesta poikkeamisesta on aina säädettävä lailla. Luvanvaraistamisen on täytettävä perusoikeuden rajoitusta koskevat tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. Rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten, tulee ilmetä laista. Luvan edellytyksiä ja pysyvyyttä koskevien säännösten tulee antaa riittävän ennustettava käsitys lupaan liittyvistä viranomaistoimista. Sähkömarkkina-asetuksen 1 §:ssä on sähköverkkotoimintaa koskevasta luvanvaraisuudesta vapautettu yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevalla sähköverkolla hoidettu kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sähkönjakelu. Kyseinen luvanvaraisuuden rajoitusta koskeva säännös otettaisiin sähkömarkkinalakiin. Sähköverkkotoimintaa koskeva sähkömarkkinalain 4 §:n mukainen luvanvaraisuus koskee myös sähköverkon suunnittelua, sillä lain 3 §:n 6 kohdan sähköverkkotoimintaa koskevaan määritelmään on sähköverkkotoimintaan kuuluvaksi luettu sähköverkon suunnittelu. Perustuslakivaliokunta on maakaasumarkkinalaista (508/2000) antamassaan lausunnossa (PeVL 4/2000 vp) katsonut, ettei elinkeinovapauden kannalta ole mahdollista säätää pelkkää verkon suunnittelua luvanvaraiseksi. Sähköverkkoluvan hakijaa koskevista teknisistä, taloudellisista ja organisatorisista edellytyksistä on nykyisin säädetty sähkömarkkina-asetuksen 2 §:ssä. Lupaedellytykset otettaisiin perustuslain 18 §:n edellyttämällä tavalla sähkömarkkinalakiin. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan lailla antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Perustuslakivaliokunta on maakaasumarkkinalaista antamassaan lausunnossa katsonut, että verkonhaltijan määrääminen järjestelmävastuuseen merkitsee lailla säädettyjen julkisten hallintotehtävien antamista muulle kuin viranomaiselle. Järjestelmävastaavalle on

säädetty oikeus asettaa sähkönsiirtojärjestelmän käyttöä koskevia ehtoja. Ehtojen kohteena olevien yritysten oikeusturvaa ei voimassa olevan lain mukaan ole järjestetty perustuslain edellyttämällä tavalla.

Asetuksenantamisvalta kuuluu perustuslain 80 §:n 1 momentin nojalla tasavallan presidentin lisäksi valtioneuvostolle ja ministeriölle. Asetuksen antaminen perustuu joko perustuslaissa tai muussa laissa olevaan valtuutukseen. Perustuslain asetuksenantamisvaltaa koskeva uudistunut sääntely edellyttää sähkömarkkinalain valtuutussäännösten muuttamista perustuslain säännöksiä vastaavaksi. Perustuslain systematiikan mukaisesti asetuksenantamisvaltuus osoitettaisiin valtioneuvostolle, kun kyse on laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Ministeriölle osoitettu asetuksenantamisvaltuus koskisi teknisluontoisempia sekä yhteiskunnalliselta tai poliittiselta merkitykseltään vähäisempiä kysymyksiä.

Osa sähkömarkkinalakiin sisällytetyistä kauppaja- ja teollisuusministeriölle osoitetuista valtuutussäännöksistä koskevat asiakokonaisuuksia, joiden osalta toimivalta soveltuu ministeriötä paremmin alan valvonnasta vastaavalle Energiamarckkinavirastolle.

2.4. Salassapitosäännökset

Sähkömarkkinalakiin sisältyi alunperin salassapitosäännös, jonka mukaan se, joka sähkömarkkinalaissa taikka sen nojalla annetuissa säännöksissä tai määräyksissä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan oli saanut tietoonsa liike- tai ammattisalaisuuden, ei saanut sitä ilmaista sivulliselle eikä käyttää hyödykseen. Säännöksen vahvistukseksi lakiin sisältyi rikoslakiviittauksen käsittänyt rangaistussäännös.

Säännöksen perusteluissa todettiin, että toiminnanharjoittajat voivat joutua luovuttamaan valvontaa suorittaville tai tilastoja varten liike- ja ammattisalaisuuksiksi katsottavia tietoja, joita nämä eivät saa ilmaista sivullisille. Rangaistussäännöksen perusteluissa todettiin, että liike- ja ammattisalaisuuksia voivat

saada tietoonsa esimerkiksi tilastojen pitäjät, jotka eivät ole virkamiehiä tai julkisyhteisön työntekijöitä. Tämän vuoksi salassapitovelvollisuuden rikkomisesta oli täytynyt säätää erillinen rangaistussäännös, koska virkamiehiä koskeva sääntely ei riittänyt kattamaan kaikkia esille tulevia kysymyksiä. Sähkömarkkinalain erillisen salassapitosäännöksen taustalla oli lain 42 §:n säännös, joka mahdollistaa toimialajärjestöjen käytön tilastotehtävissä. Sähkömarkkinalain alkuperäisiä perusteluja arvioiden lain erillisen salassapitosäännöksen kumoaminen on ollut julkisuuslain säätämisen yhteydessä perusteltua, sillä näitä tehtäviä koskeva salassapitovelvollisuus sisältyy uuteen julkisuuslakiin. Salassapitosäännöksen kumoamisen yhteydessä ei kuitenkaan kiinnitetty huomiota siihen, että sähkömarkkinalakiin liitettiin lailla 332/1998 sähkökauppojen selvitystä sekä sähkön tuotannon ja kulutuksen välisen tasapainon ylläpitoa koskeva säännös, jonka keskeisenä sisältönä on määritellä sähköverkonhaltijoiden tehtäväksi huolehtia sähkökauppojen selvitystehtävistä. Sähkömarkkinalain 4 luvussa säädetyt järjestelmävastuuseen sekä sähkökauppojen selvittämiseen liittyviä tehtäviä suorittaessaan järjestelmävastaava kantaverkonhaltija, ns. tasevastaavina toimivat sähkönmyyjät (noin 20 kappaletta) sekä jakeluverkonhaltijat (noin 100 kappaletta) saavat toiminnassaan yksityiskohtaista tietoa kilpailijoidensa tai omistajiensa kilpailijoiden sähköntoimituksista. Sähkökauppojen selvityksessä syntyneitä sähköntoimituksia koskevia tietoja on velvollisuus antaa määrämuodossa tiedonsaantiin oikeutetuille osapuolille, mutta ei ulkopuolisille. Sähkökauppojen selvitykseen liittyvien, sähkönmyyjien liikesalaisuuksia sisältävien tietojen pysyminen salassa ulkopuolisilta tahoilta ja jopa oman yrityksen myyntiorganisaatiolta tai omistajatahoilta on sähkökauppojen selvitykselle asetettu keskeinen vaatimus. Sähkömarkkinalain 49 §:n ja 47 §:n säännöksiä käytettiin myös tämän velvoitteen tehosteena. Tietojen salassapitotarve sekä sähkömarkkinalain

säännösten tehtävä tämän velvoitteen tehosteena mainitaan hallituksen esityksen 227/1997 vp. useissa kohdissa.

Julkisuuslain 4 §:n 2 momentin mukaan lain viranomaisia koskevia säännöksiä sovelletaan myös julkista tehtävää hoitaviin yhteisöihin, laitoksiin, säätiöihin ja yksityisiin henkilöihin näiden käyttäessä julkista valtaa. Julkisen vallan käsitettä ei ole kuitenkaan ole yksiselitteisesti määritelty laissa. Sen keskeiseen sisältöön on kuitenkin katsottu kuuluvan puuttuminen hallintopäätöksellä tai tosiasiallisella toimella yksityisen oikeusasemaan.

Sähkömarkkinalain esityöt huomioon ottaen sähköalan yritysten ei voida lähtökohtaisesti katsoa käyttävän julkista valtaa suorittaessaan sähkökauppojen selvittämiseen liittyviä tehtäviä. Myöskään muun elinkeinoelämää sääntelevän lainsäädännön nojalla ei voida yksiselitteisesti katsoa salassapitovelvoitteen ulottuvan sähkömarkkinalain mukaisiin selvitystehtäviin. Lähinnä tällaisena voisi tulla kysymykseen sopimattomasta menettelystä elinkeinoelämässä annetun lain (1061/1978) 4 §:n yrityssalaisuuden oikeudetonta hankkimista, käyttämistä ja ilmaisemista koskeva säännös. Sähkömarkkinalakiin perustuvia tehtäviä yrityksissä hoitavien henkilöiden salassapitovelvoitteen sisältö on kuitenkin toisenlainen kuin ne tilanteet, joihin sopimattomasta elinkeinotoiminnasta annetun lain säännöksellä on ensisijaisesti pyritty vaikuttamaan.

Salassapitovelvoitteen tulkinnanvaraisuuden takia kysymys ajankohtaistuisi viime kädessä salassa pidettäviksi säädettyjen tietojen luvaton luovutusta tai käyttöä koskevassa rikosprosessissa, jolloin epäselvässä tapauksessa lakia sovellettaisiin syytetyn eduksi.

Edellisen perusteella on katsottava, että sähkömarkkinalain 47 ja 49 §:ien kumoamisen jälkeen salassapitosäännösten ja niihin liittyvän sanktiojärjestelmän soveltaminen järjestelmävastaavan ja taseselvittäjien keräämiin yrityssalaisuuksia koskeviin tietoihin on muodostunut epävarmaksi.

Salassapito- ja rangaistussäännösten

kumoamisen seurauksena riski sähkökauppojen selvityksen yhteydessä saatavien, markkina-arvoa sisältävien tietojen oikeudettomasta hyväksikäytöstä omassa liiketoiminnassa on kasvanut. Tämä osaltaan vaarantaa sähkömarkkinalain muutoksen 332/1998 tavoitteena olevan pyrkimyksen sähkömarkkinoiden tasapuoliseen ja syrjimättömään toimivuuteen.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Eriyttäminen

Sähköverkkotoiminta on monopolitoimintaa, jota on tarpeen valvoa verkkopalvelujen hinnoittelun kohtuullisuuden varmistamiseksi sekä sen estämiseksi, että sähköverkkotoiminnasta saaduilla tuloilla tuettaisiin kilpailun piirissä olevia toimintoja. Sähköliiketoimintojen eriyttämisen tavoitteena on lisätä sähköliiketoimintojen harjoittamisen avoimuutta ja tasapuolisuutta siten, että vaikeutetaan kilpailulle avattujen sähköliiketoimintojen tukemista sähköverkkoliiketoiminnasta saatavilla tuloilla ja näin kilpailun vääristymistä sähkömarkkinoilla. Eriyttäminen tehostaa sähkömarkkinoiden toimintaa ja helpottaa alan valvontatyötä. Sähkömarkkinoilla on kilpailulle avattu sähköntuotanto, myynti, tuonti ja vienti. Sähköverkkotoiminta on sen sijaan luvanvaraista ja verkonhaltijaa sitoo sähkömarkkinalain nojalla siirto-, liittämistä ja verkon kehittämisvelvollisuus sekä velvollisuus toimia tasapuolisesti ja avoimesti. Terve ja toimiva kilpailu sähkömarkkinoilla edellyttää, että kilpailun alaiset sähköliiketoiminnat toimivat liiketaloudellisesti kannattavasti eikä niitä tueta luonnollisena monopolina pidettävän verkkoliiketoiminnan avulla. Näiden tavoitteiden varmistamiseksi nykyisin sähkömarkkinalaissa edellytettyä kirjanpidossa tehtävää laskennallista eriyttämistä koskevia säännöksiä täsmennettäisiin. Hallituksen esityksen valmisteluvaiheissa on ollut esillä myös vaatimus sähköverkkotoiminnan yhtiöittämisestä

muista sähköliiketoiminnoista erilliseen oikeushenkilöön. Vaatimusta ei ole kuitenkaan sisällytetty hallituksen esitykseen, koska Euroopan komission asiaa koskevan direktiiviehdotuksen käsittely on kesken ja, koska asiaa koskevat näkemykset ovat Suomessa hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa poikenneet voimakkaasti toisistaan.

Sähkömarkkinalaista olisi lähtökohtaisesti poistettava sähkön sisämarkkinadirektiivin vastaisena merkitykseltään vähäisiä sähköliiketoimintoja koskeva poikkeusmahdollisuus eriyttämisvaatimuksesta. Kun kuitenkin on mahdollista, että sähkön sisämarkkinadirektiiviin otetaan jonkinasteinen sähköntuotannon eriyttämisvaatimusta koskeva poikkeusmahdollisuus, ei sähkömarkkinalaissa olevaa poikkeusmahdollisuutta ehdoteta vielä poistettavaksi.

Sähkömarkkinalakiin lisättäisiin sähkön sisämarkkinadirektiivin mukainen vaatimus laatia tase muillekin kuin pääomavaltaisille toiminnoille. Sähkömarkkinalain säätämisyvaiheessa ei pidetty tarkoituksenmukaisena asettaa taseen laatimisvelvollisuutta myynnille, sillä myyntitoimintaan ei liity merkittäviä investointeja.

Tilintarkastajien edellytettäisiin tarkastavan eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot osana säännöllistä tilintarkastusta. Tilintarkastajilta

poistettaisiin velvollisuus antaa tilintarkastuskertomuksessa erillinen lausunto siitä, ovatko eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot sähkömarkkinalainsäädännön mukaisia.

Verkkotoiminnan ja sähkön myyntitoiminnan tilinpäätökset edellytettäisiin otettavaksi osaksi virallista tilinpäätöstä ja julkaistavaksi.

Laissa oleva velvollisuus ilmoittaa kilpailuvirastolle sähköverkkotoimintaa harjoittavan liikkeen hankkimisesta, verkkotoimintaa harjoittavan yhteisön osake- tai osakkuusenemmistön ostamisesta tai sähköverkkotoimintaa koskevan määräysvallan muusta hankkimisesta

kumottaisiin. Kyseinen säännös on käynyt tarpeettomaksi sen jälkeen, kun lakiin kilpailunrajoituksista lisättiin yrityskauppalvontaa koskevat säännökset 1 päivänä lokakuuta 1998 voimaantulleella lailla 303/1998. Kilpailunrajoituslain 11 d §:n 2 momenttiin otettiin tuolloin sähkömarkkinoilla tapahtuvia yrityskauppoja koskeva erityissäännös, joka täydentää yleistä, kaikkia toimialoja koskevaa yrityskauppalvontaa. Markkinaoikeuden perustamisen myötä kyseistä säännöstä muutettiin 1 päivänä maaliskuuta 2002 voimaan tulleella lailla 1529/2001. Säännöksen nojalla markkinaoikeus voi kilpailuviraston esityksestä kieltää sähkömarkkinoilla tapahtuvan yrityskaupan, jonka seurauksena yrityskaupan osapuolten ja niihin kilpailunrajoituslain mukaisessa läheisessä suhteessa olevien jakeluverkkotoimintaa harjoittavien yhteisöjen tai laitosten yhteenlaskettu siirtoliiketoiminnan osuus 400 voltin jännitteellä jakeluverkossa siirretystä sähkömäärästä ylittää valtakunnallisesti 25 prosenttia. Sähkömarkkinalaissa täsmennettäisiin eriytettyjen tilinpäätösten laatimisessa noudatettavat yleisperiaatteet. Näiden mukaan liiketapahtumien ja tase-erien kirjaamisessa tulisi noudattaa aiheuttamisperiaatetta. Poistojen edellytettäisiin perustuvan hankintamenoihin. Valitun eriyttämismenettelyn jatkuvuuden turvaamiseksi edellytettäisiin, että valittua eriyttämismenettelyä noudatettaisiin, jollei muuttamiseen olisi perusteltua syytä. Muutoksista edellytettäisiin tehtäväksi selvitys tilinpäätöksen yhteydessä. Energiamarkkinavirasto valtuutettaisiin antamaan yksityiskohtaisia, eriytettyjä tilinpäätöksiä koskevia perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaisiksi normipäätöksiksi katsottavia määräyksiä, jotka koskevat kaikkia sähköliiketoimintaa harjoittavia yhteisöjä. Nykyisin Energiamarkkinavirastolle annettu yleisvaltuutus sisältyy kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen sähköliiketoimintojen eriyttämisestä. Normivaltuutuksen antaminen on perustuslain mukaisesti otettava lain tasolle.

Samalla Energiamarkkinavirastolle annettavaa valtuutusta täsmennettäisiin täyttämään perustuslain edellytykset valtuutuksen tarkkarajaisuudesta. Kauppa- ja teollisuusministeriölle annettu valtuus antaa määräyksiä eriytettyjen tilinpäätösten laatimisesta poistettaisiin laista. Tilinpäätösten antaman tiedon laatua parannettaisiin säätämällä sähköliiketoimintaa harjoittaville velvoite julkaista eriytettyjen tilinpäätösten yhteydessä tilinpäätösten laatimisperusteita selventäviä tietoja sekä verkonhaltijan toimintaa kuvaavia tunnuslukuja. Energiamarkkinavirastolle myönnettäisiin valtuus määrätä päätöksellään tarkemmin kyseisten tietojen ja tunnuslukujen julkaisemisesta.

3.2. Vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettu hidasta varakapasiteettia koskeva järjestelmä

Sähkömarkkinalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että olisi mahdollista ottaa käyttöön vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettu hitaan varakapasiteetin ylläpitoa ja käyttöä koskeva järjestelmä, jonka arvioidaan olevan voimassa määräaikaisesti noin kolmen vuoden ajan. Hitaan varakapasiteetin ylläpitoa koskevan järjestelmän pysyvämpi järjestäminen tulee pohdittavaksi siirryttäessä suunnitteilla olevaan pohjoismaiseen järjestelmään. Pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla ei ehdotetun tyyppistä järjestelmää voida pidemmän päälle ylläpitää yksinomaan kansallisin toimenpitein, sillä kyseinen järjestely vaikuttaa myös muihin sähkömarkkinoilla mukana oleviin maihin. Myös Ruotsin edellä selostettu järjestelmä on tarkoitettu määräaikaiseksi. Osapuolina ehdotettavassa järjestelmässä olisivat Huoltovarmuuskeskus ja voimantuottajat. Huoltovarmuuskeskuksen tehtävänä olisi huolehtia vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettua hitaan varakapasiteetin ylläpitoa koskevien sopimusten solmimisesta voimantuottajien kanssa. Huoltovarmuuskeskus korvaisi voimantuottajille järjestelmään kuuluvan hitaan varakapasiteetin ylläpidosta aiheutuvat

kustannukset huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain mukaisella huoltovarmuusmaksulla.

Huoltovarmuuskeskus valvoisi sopimusten noudattamista.

Järjestelmän piiriin otettaisiin vain osa kaikesta hitaasta varakapasiteetista eli käytännössä muutamia satoja megawatteja. Enintään tarvittava kapasiteetti olisi noin 1 000 megawatin suuruinen.

Järjestelmän tavoitteena olisi ensinnäkin varmistaa, että olemassa olevaa hiileen, turpeeseen, öljyyn tai maakaasuun perustuvaa sähköntuotantokapasiteettia ei otettaisi pois välittömästä käyttövalmiudesta tai muutettaisi tarpeettomaksi. Järjestelmällä ehkäistäisiin näin tuottajalle tarpeettomaksi käyvän kapasiteetin käytöstä poistumista ja tältä osin vaikutettaisiin sähkön toimitusvarmuuteen.

Lisäksi järjestelmän käyttöönotto vastaisi kilpailulle avatuilla sähkömarkkinoilla esille nousseeseen tarpeeseen varmistaa, ettei sähkömarkkinalainsäädännön ja huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lainsäädännön väliin jää sähkönsaannin varmuutta mahdollisesti uhkaavaa katvealuetta. Vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettun hitaan reservikapasiteetin käyttöönotto ei tämän vuoksi edellyttäisi sitä, että olisi jo olemassa vakava uhka väestön toimeentulolle tai maan talouselämän perusteille eikä sitä, että tilanteen hallitseminen ei enää olisi mahdollista viranomaisen säännönmukaisin toimivaltuuksin. Järjestelmän tarkoituksena olisi toimia ennaltaehkäisevänä puskurina jo ennen kuin valmiuslain mukainen kriisitilanne olisi käsillä. Vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettu hidas varakapasiteetti liittyy kiinteästi perushyödykkeenä pidettävän sähkön saatavuuteen sekä yhteiskunnan perusinfrastruktuurien keskeisten järjestelmien säilymiseen toimintakykyisenä. Tässä suhteessa ehdotetun järjestelmän voi katsoa muodostavan osan huoltovarmuuden turvaamisesta koskevaa kokonaisjärjestelmää. Järjestelmän tulisi häiritä mahdollisimman vähän sähkömarkkinoiden normaalia toimintaa ja sen tulisi olla taloudellisesti mahdollisimman tehokas. Kyseessä olisi

selkeästi sähkömarkkinoiden poikkeustilanteisiin liittyvä järjestelmä, jota ei voisi käyttää sähkön markkinahintojen alentamiseen. Tämän vuoksi järjestelmään kuuluvan vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettun hitaan varakapasiteetin käyttöönotto kytkettäisiin tilanteisiin, joissa sähkö on fyysisesti loppumassa.

3.3. Perustuslain ja muun lainsäädännön muutosten huomioonottaminen sähkömarkkinalaissa

Esityksen tavoitteena on saattaa sähkömarkkinalain soveltamisalan rajaamista, tilanteita, joissa sähköverkkolupaa ei edellytetä, sähköverkkolupaa koskevia edellytyksiä, asetuksenantamisvaltuuksia ja Energiamarkkinaviraston norminantovaltuuksia koskevat säännökset yhdenmukaisiksi perustuslain asettamien vaatimusten kanssa.

Sähköverkkotoimintaa koskevasta luvanvaraisuudesta vapautettaisiin sähkömarkkina-asetuksen 1 §:ssä nykyisin olevan säännöksen mukaisesti yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevalla sähköverkolla hoidettu kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sähköjakelu. Luvanvaraisuus ei myöskään koskisi sähköverkon suunnittelua.

Sähköverkkoluvan hakijaa koskevat tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset, joista on nykyisin tarkemmin säädetty sähkömarkkina-asetuksen 2 §:ssä, otettaisiin uudistuneen perustuslakisäätelyn mukaisesti sähkömarkkinalakiin. Kelpoisuusvaatimukset täyttävää käytön johtajaa ja sähkötöiden johtajaa koskevaa lupaedellytystä tarkennettaisiin tekemällä viittaus sähköturvallisuuslakiin (410/1996) ja sen nojalla annettuihin säädöksiin. Sähkömarkkina-asetuksessa oleva muita edellytyksiä koskeva lupaehto poistettaisiin. Sääntely olisi yhdenmukainen maakaasumarkkinalain maakaasuverkkolupaa koskevan säätelyn kanssa.

Verkonhaltijan määrääminen järjestelmävastuuseen merkitsee perustuslakivaliokunnan mukaan lailla

säädettyjen julkisten hallintotehtävien antamista muulle kuin viranomaiselle (PeVL 4/2000 vp.). Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Järjestelmävastaavalle on säädetty oikeus asettaa sähkönsiirtojärjestelmän käyttöä koskevia ehtoja. Järjestelmävastuussa olevan kantaverkonhaltijan järjestelmävastuun toteuttamiseksi asettamien ehtojen osalta ehdotetaan, että perustuslain vaatimusten täyttämiseksi sähkömarkkinaviranomaisen tulisi vahvistaa ehdot ennen niiden käyttööntömistä.

Asetuksenantamisvaltuus osoitettaisiin sähkömarkkinalaisia valtioneuvostolle, kun kyse on laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä asioista, joiden merkitys sitä edellyttää. Ministeriölle osoitettu asetusantamisvaltuus koskisi teknisuontoisempia sekä yhteiskunnalliselta tai poliittiselta merkitykseltään vähäisempiä kysymyksiä.

Energiamarkkinavirastolle annettaisiin perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaisesti toimivalta antaa soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattuja oikeussääntöjä, kun tähän on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai valtioneuvoston taikka ministeriön asetuksella.

Energiamarkkinaviraston antamat päätökset tai määräykset koskisivat verkonhaltijan julkaistavia tunnuslukuja, vähittäismyyntiehtojen ja -hintojen sekä niiden määräytymisperusteiden ilmoittamista, sähkön hinnan muodostumisen erittelyä ja sähkön keskimääräistä hintatasoa kuvaavia tietoja sekä eräitä eriytettyjen tilinpäätöksen laatimiseen liittyviä seikkoja. Energiamarkkinavirastolla on sähkömarkkinoiden valvonnasta ja toimivuuden edistämisestä vastaavana sekä sähköverkkolupia myöntävänä viranomaisena erityisasiantuntemusta, joka luo edellytykset tällaiselle päätöksenteolle.

Sähkömarkkinalain 27 a §:n 1 momentin mukaan liittymän kytkemisen viivästyessä

vakiokorvauksen enimmäismäärä on 10 000 markkaa.

Vakiokorvauksen kuluttajansuojaoikeudellinen luonne puoltaisi korvauksen määrän pitämistä tasalukuisena ja sen muuttamista euromääräiseksi. Enimmäismäärän nostaminen 1 700 euroon olisi siten perusteltua. Myös Sähköenergialiitto Sener ry:n suosittelemissa liittymisehdoissa vakiokorvauksen enimmäismäärä on 1 700 euroa.

3.4. Liike- ja ammatillisuuksien suojaaminen järjestelmävastuun toteuttamisessa ja sähkökauppojen selvityksessä

Esityksen tavoitteena on parantaa sähköjärjestelmässä järjestelmävastuuseen sekä sähkökauppojen selvitykseen liittyvien tehtävien hoitamisen yhteydessä sähköalan muiden yritysten sähköliiketoiminnoista kertyvien liike- ja ammatillisuuksien suojaa tietojen asiatonta luovutusta ja hyväksikäyttämistä vastaan. Tavoitteena on edistää sähkömarkkinoiden tasapuolista ja syrjimätöntä toimintaa sekä luottamusta alan lakisääteisiä tehtäviä hoitavien yritysten tasapuolisuuteen eri toimijoita kohtaan.

Edellisen perusteella esitetään, että sähkömarkkinalakiin lisättäisiin järjestelmävastaavan sekä taseselvityksestä vastaavien verkonhaltijoiden ja tasevastaavien sähkömarkkinalain mukaisia tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamia liike- ja ammatillisuuksia koskeva salassapitovelvollisuus, jossa viitattaisiin viranomaistoiminnan julkisuudesta annetun lain 22 ja 23 §:ään sekä 24 §:n 1 momentin 20 kohtaan. Koska järjestelmävastuuseen sekä sähkökauppojen selvitykseen liittyviä tehtäviä ei voi lähtökohtaisesti pitää virkatoimintaan kuuluvina, tuomittaisiin rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan. Rangaistussäännös olisi sama kaikille salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluville riippumatta siitä, ovatko he julkisyhteisön tai yksityisen yhteisön palveluksessa.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Eriyttäminen

4.1.1. Taloudelliset vaikutukset

Julkistaloudelliset vaikutukset

Ehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä julkistaloudellisia vaikutuksia. Ehdotetulla mallilla ei olisi vaikutusta valtion talousarvioon Energiamarkkinaviraston budjetin kautta, koska pääosa viraston menoista katetaan valvottavilta perittävillä maksuilla.

Taloudelliset vaikutukset kotitalouksiin

Ehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia kotitalouksille. Muutaman vuoden aikasyklillä sähkömarkkinoiden toiminnan ja valvonnan tehostumisen arvioidaan kuitenkin vähentävän sähkön hinnan nousupaineita.

Taloudelliset vaikutukset elinkeinoelämään

Sähkökäyttäjinä olevien yritysten kannalta vaikutukset ovat samanlaisia kuin kotitalouksilla.

Kansantaloudelliset vaikutukset

Sähkömarkkinoiden toiminnan ja valvonnan tehostumisen arvioidaan muutaman vuoden aikasyklillä vaikuttavan kotitalouksien ja yritysten maksaman sähköenergian ja sähkön siirron hinnan nousupaineita vähentävästi. Tällä on vähäisiä myönteisiä vaikutuksia kansantalouteen.

Muutoksella ei arvioida olevan välitöntä vaikutusta työllisyyteen.

Sähkömarkkinoiden kilpailun tehostuminen vaikuttaisi myönteisesti alan yritysten kilpailukykyyn. Sähkön hinnan nousupaineiden vähenemisen ei arvioida vaikuttavan sähkökulutukseen.

4.1.2. Yritysvaikutukset

Sähköliiketoimintojen eriyttämistä koskevien säännösten täsmentämisellä ei arvioida olevan merkittäviä kustannusvaikutuksia sähköalan yrityksiin nykyiseen verrattuna.

Pitkällä aikajänteellä avoimuuden lisääntyminen ja valvonnan tehostuminen vaikuttavat yritystasolla verkkopalveluiden hinnoitteluun.

Uudistuksella olisi myönteisiä vaikutuksia markkinoiden toimintaan, koska ehdotus parantaisi verkonhaltijoiden neutraalisuutta eri myyjiä kohtaan. Tämä parantaisi myyjien ja tuottajien tasapuolista mahdollisuutta kilpailla sähkömarkkinoilla.

Muutoksen ei arvioida heikentävän suomalaisten yritysten kilpailutilannetta ulkomailla toimiviin yrityksiin nähden.

4.2. Vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettu hidas varakapasiteetti

4.2.1. Vaikutukset energiamarkkinoilla

Arvioitaessa vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettujen järjestelmien vaikutuksia sähkömarkkinoilla, on olennaista kiinnittää huomiota ylläpidettävän kapasiteetin määrään ja käyttöönottovalmiuteen, siihen, miten järjestelmän piirissä olevat voimantuottajat valitaan sekä siihen, missä tilanteissa kyseistä kapasiteettia olisi mahdollista ottaa käyttöön.

Järjestelmän avulla ylläpidettävän kapasiteetin määräksi arvioidaan muutamia satoja megawatteja, enintään kuitenkin 1 000 megawattia. Täsmällisemmin ylläpidettävän kapasiteetin määrän sekä sen käynnistysvalmiuden määrittäisi Huoltovarmuuskeskus yhteistoiminnassa huoltovarmuudesta vastaavien viranomaisten sekä järjestelmävastaavan kanssa. Hitaalla varakapasiteetilla tulisi olla mahdollista korvata käytössä oleva nopea varakapasiteetti sähkön toimitusvarmuuden ollessa uhattuna. Kapasiteetti tulisi porrastaa huippukuormituskauteen käyttöönottovalmiuden mukaan siten, että sähkön kulutusennusteisiin perustuen kapasiteetin käyttöönottovalmius olisi 12 tunnista yhteen viikkoon. Hitaimmassa valmiudessa olevan kapasiteetin käynnistysvalmiutta voitaisiin nostaa tarvittavassa määrin. Suomen sähköntuotantokapasiteetti ts. huipun aikana yhtä aikaa käytettävissä oleva teho oli vuoden 2001 alussa noin 15 450 megawattia, kun mukaan lasketaan järjestelmävastaavan

hallinnassa olevat nopean varakapasiteetin kaasuturbiinit (650 megawattia). Sähköntuotantokapasiteetista järjestelmään varatun kapasiteetin osuus olisi siten enimmillään muutamia prosentteja. Järjestelmän avulla ylläpidettävän kapasiteetin määrän ja käyttöönottovalmiustarpeen perusteella Huoltovarmuuskeskus pyytäisi kotimaisilta voimantuottajilta tarjoukset ylläpidettävästä kapasiteetista, jonka ne olisivat valmiit ylläpitämään vaaditussa tuotantovalmiusluokassa sopimuskauden ajan. Tarjouskilpailun järjestäminen tarjoaisi kaikille osapuolille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua toimintaan. Tarjoukset hyväksyttäisiin kustannusperusteisesti. Vakavan tehopulan hoitoon varattua hidasta varakapasiteettia voisi ottaa käyttöön ainoastaan sähkömarkkinoiden poikkeustilanteissa eikä järjestelmää tulisi käyttää sähkön markkinahintojen alentamiseen. Lähtökohdana on, että sellaisten tilanteiden esiintyminen, joissa vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettun varakapasiteetin käyttöön olisi turvaututtava, olisi harvinaista. Tällaisia tilanteita ei ole Suomen sähkömarkkinoiden toiminnassa toistaiseksi esiintynyt. Vakavan tehopulan hoitoon varattua hidasta varakapasiteettia voitaisiin ottaa käyttöön sähköpörssin vielä toimiessa. Järjestelmän piirissä olevien laitosten tuottama sähkö myytäisiin mikäli mahdollista sähköpörssiin EL-EXin jatkuva-aikaiseen tunti-kaupankäyntiin perustuvana Elbas-tuotteena, jolloin sähkön hinta määräytyisi markkinaolosuhteiden perusteella. Sähköjärjestelmän toimivuuden kannalta on tärkeää, että sähköpörssi on toiminnassa mahdollisimman pitkään. Vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettun hitaan reservikapasiteetin käyttöönotto vaikuttaisi kuitenkin sähkön hintapiikkeihin niitä alentavasti, sillä käyttöönoton edellyttämissä oloissa sähkön referenssihintana olisi sähköpörssissä todennäköisesti poikkeuksellisen korkealla tasolla, moninkertainen tai jopa monikymmenkertainen tavanomaiseen markkinatilanteeseen verrattuna. Järjestelmään varatun varakapasiteetin käyttö olisi mahdollista vain niin pitkään ja siinä määrin kuin se olisi välttämätöntä vakavan

tehopulan hoitamiseksi.

Päätös hitaan varakapasiteetin käyttöönotosta perustuisi laissa oleviin edellytyksiin sekä niitä tarkentaviin Huoltovarmuuskeskuksen laatimiin ja julkistamiin suositusluontoisiin suuntaviivoihin, joista Huoltovarmuuskeskus pyytäisi Energiamarkkinaviraston lausunnon. Energiamarkkinavirasto arvioisi Huoltovarmuuskeskukselle antamassaan lausunnossa järjestelmän vaikutuksia sähkömarkkinoiden toimivuuteen ja järjestelmävastuun hoitoon. Ehdotettun järjestelmän ei arvioida vähentävän halukkuutta investoida uuteen sähköntuotantokapasiteettiin. Vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettu järjestelmä koskisi vain osaa kaikesta hitaasta varakapasiteetista. Kyseisen kapasiteetin käyttöönoton edellytykset olisi laissa rajattu koskemaan poikkeuksellisia tilanteita ja lisäksi kapasiteetin käyttö olisi mahdollista vain niin pitkään ja siinä määrin kuin se on välttämätöntä vakavan tehopulan hoitamiseksi.

4.2.2. *Julkistaloudelliset vaikutukset*

Huoltovarmuuskeskus kattaisi vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettun hitaan varakapasiteetin ylläpidosta ja käytöstä aiheutuvat kustannukset huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain mukaisella huoltovarmuusmaksulla. Järjestelmästä aiheutuvat kustannukset katettaisiin nykyisillä huoltovarmuusmaksujen tuotoilla sekä huoltovarmuusrahaston sisäisillä siirroilla siten, että pääosa kustannuksista tulisi voida kattaa Suomessa käytetystä sähköstä sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain nojalla (1260/1996) kannettavalla huoltovarmuusmaksulla. Sähköstä kannettavan huoltovarmuusmaksun suuruus on 0,013 senttiä/kilowattitunti. Huoltovarmuusmaksun vuotuinen tuotto on noin 42—47 miljoonaa euroa ja sähkön osuus tästä on noin 10 miljoonaa euroa. Järjestelmän käyttöönoton lopulliset kustannukset riippuvat kuitenkin voimantuottajille tehdyn tarjouskilpailun perusteella aikaansaatuisten sopimusten ehdoista. Kustannukset voisivat vaihdella

vuosittain. Järjestelmään varattujen hitaiden reservikapasiteettien käyttöönotto toisi myyntituloja Huoltovarmuuskeskukselle. Huoltovarmuuskeskuksen ja sopimusosapuolena olevan voimantuottajan välisistä sopimusjärjestelyistä riippuisi, saisiko Huoltovarmuuskeskus pitää kaiken myyntitulon, vai jaettaisiinko myyntitulo sopimusosapuolena olevan voimantuottajan ja Huoltovarmuuskeskuksen välillä. Huoltovarmuuskeskus tulouttaisi mahdolliset sähkön myynnistä saatavat tuotot huoltovarmuusrahastoon.

4.2.3. *Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset*

Huoltovarmuuskeskukselle säädettäväksi ehdotettujen uusien tehtävien hoito ei aiheuttaisi tarvetta lisähenkilöstön palkkaamiseen.

Vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettu järjestelmä saattaa välillisesti edesauttaa työpaikkojen säilymistä, mikäli voimalaitokset, joiden kanssa Huoltovarmuuskeskus solmii sopimukset, muutoin poistettaisiin käytöstä.

4.2.4. *Ympäristövaikutukset*

Vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettu hidas varakapasiteetti koostuisi hiili-, öljy- ja turvekäyttöisestä laudevoimasta. Ehdotus hidastaisi päästöjä aiheuttavan kapasiteetin poistumista käytöstä. Hitaan reservikapasiteetin käyttöön turvautumisen arvioidaan olevan niin vähäistä, ettei järjestelmän käyttöönotolla olisi mainittavia ympäristövaikutuksia. Vakavan tehopulan hoitoon varattua kapasiteettia ei käytettäisi normaaleissa tuotanto-olosuhteissa.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 3 päivänä marraskuuta 2000 työryhmän, joka otti nimekseen sähkömarkkinalain 5-vuotishuoltotyöryhmä. Työryhmän tehtäväksi annettiin tarkastella sähkömarkkinalain säännöksiä ja valmistella ehdotukset siihen ja

sen nojalla annettuihin säädöksiin tehtäväksi lakiteknisiksi ja muiksi tarpeellisiksi sisällöllisiksi muutoksiksi. Työryhmä luovutti mietintönsä 26 päivänä lokakuuta 2001. Hitaaseen varakapasiteettiin liittyviä kysymyksiä on lisäksi käsitellyt kauppa- ja teollisuusministeriön 25 päivänä maaliskuuta 1999 asettama sähkömarkkinoiden varmuus -työryhmä, joka jätti mietintönsä 4 päivänä huhtikuuta 2000. Sähköliiketoimintojen eriyttämistä on tarkastellut myös kauppa- ja teollisuusministeriön 21 päivänä syyskuuta 1999 asettama sähköliiketoimintojen eriyttämistyöryhmä 2, joka luovutti mietintönsä 31 päivänä toukokuuta 2000. Esitys on ollut kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnan käsiteltävänä.

5.2. Lausunnot

Sähkömarkkinoiden varmuus -työryhmän mietinnöstä lausunnon antoivat Fortum Sähkö ja Lämpö Oy, Pohjolan Voima Oy, Kymppivoima Oy, UPM-Kymmene Oyj, Stora-Enso Oyj, Isommus Energia Oy, VAPO Oy, EL-EX Oy, Helsingin Energia, Vantaan Energia Oy, Sähköenergialiitto ry, Teollisuuden ja työnantajain keskusliitto ry, Turveteollisuusliitto ry, Öljy- ja kaasualan keskusliitto ry sekä Etelä-Pohjanmaan Voima Oy. Lausunnoissa tuotiin esiin, että markkinoiden avautuminen ja kilpailun kiristyminen johtaa kapasiteetin vähenemiseen ja että reservikapasiteetti Suomessa vähenee. Sopivana reservikapasiteetin varausjärjestelmänä pidettiin sopimus pohjaista järjestelmää, jota ylläpitäisi joko Huoltovarmuuskeskus tai Fingrid Oyj. Valtaosa keskitettyä reservijärjestelmää kannattaneista piti huoltovarmuusmaksun tyyppistä menettelyä sopivimpana.

Eriyttämistyöryhmä 2:n mietinnöstä lausunnon antoivat oikeusministeriö, Energiamarkkinavirasto, kilpailuvirasto, Kuluttajavirasto, Energia-alan Keskusliitto ry, Sähköenergialiitto ry, Suomen Kuntaliitto, Kunta-alan ammattiliitto ry, Insinööriiliitto IL ry, Savon Voima Oy, Isommus Energia Oy, KHT-yhdistys, Keskuskauppakamari sekä Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry. Työryhmä esitti verkkoliiketoiminnan

yhtiöittämis- ja liikelaitostamisvelvoitetta sähköliiketoimintojen eriyttämisen keskeiseksi vaatimukseksi. Yhtiöittämis- ja liikelaitostamisvelvoitetta lausunnonantajista tukivat muun muassa Energiamarkkinavirasto, kilpailuvirasto sekä Energia-alan Keskusliitto ry. Kirjanpidossa tapahtuvaa eriyttämistä piti riittävänä muun muassa Suomen Kuntaliitto ry. Työryhmän esittämää, 70 gigawattitunnin alarajaan perustuvaa yhtiöittämis- ja liikelaitostamisvelvoitetta osa lausunnonantajista piti liian matalana ja osa katsoi, että velvoitteen tulisi koskea yhdenvertaisesti kaikkia.

Kauppa- ja teollisuusministeriö järjesti heinä—elokuussa 2001 lausuntokierroksen ehdotusluonnoksesta, johon sisältyi sähköliiketoimintojen eriyttämistä koskeva muutosehdotus sekä kauppa- ja teollisuusministeriössä virkatyönä valmisteltu ehdotus verkkoliiketoiminnan yhtiöittämisestä. Samaan

ehdotusluonnokseen sisältyi myös sähkömarkkinalain 5-vuotishuoltotyöryhmässä valmisteltu ehdotus hidasta varakapasiteettia koskevan järjestelmän luomisesta, järjestelmävastaavan ja tasevastaavien salassapitovelvollisuudesta sekä perustuslaista ja muun lainsäädännön muutoksista johtuvista muutostarpeista sähkömarkkinalakiin. Lausunnon antoivat oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, puolustusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriön markkinaosasto, työministeriö, kilpailuvirasto, Energiamarkkinavirasto,

Huoltovarmuuskeskus, Kuluttajavirasto, Suomen Kuntaliitto ry, Energia-alan Keskusliitto ry, Sähköenergialiitto ry, Suomen Kaukolämpö ry, Teollisuuden ja työnantajain keskusliitto ry, Metsäteollisuus ry, Keskuskauppakamari, Energia-alan työnantajajyhdistys ry, Akava ry, Suomen Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Insinööriliitto IL ry, Helsingin kaupunginhallitus, Fingrid Oyj, Forssan Energia Oy, Fortum Oyj, Kainuun Sähkö Oyj, Koillis-Satakunnan Sähkö Oy, Pohjolan Voima Oy, Savon Voima Oyj, TXU Nordic Energy Oy, Vatajankosken Sähkö Oy ja VTT

Energia. Yhtiöittämisvelvoitetta muutoin tukeneista tahoista muun muassa Energia-alan Keskusliitto ry vastusti yhtiöittämiselle ehdotettua 130 gigawattitunnin alarajaa pitäen sitä yhtiöiden yhdenvertaisen kohtelun vastaisena ja kilpailua vääristävänä. Alarajan laskemista kannattivat muun muassa kilpailuvirasto ja Energiamarkkinavirasto. Oikeusministeriön lausunnossa tuettiin ehdotettua alarajaa, jota pidettiin tarkkarajaisena ja suhteellisuusperiaatteen mukaisena. Alarajan nostamista pitivät tarpeellisena muun muassa Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Energia-alan työnantajajyhdistys ry sekä Akava ry. Yhtiöittämisvelvoitetta vastusti muun muassa Suomen Kuntaliitto ry, joka katsoi ehdotuksen puuttuvan kuntien oikeuteen järjestää liiketoimintonsa haluamallaan tavalla. Suhtautuminen vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettuun järjestelmään oli yleisesti melko myönteinen. Ehdotetun kaltaista järjestelmää kannattivat muun muassa puolustusministeriö, kilpailuvirasto, Energiamarkkinavirasto, Huoltovarmuuskeskus, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry. Lausunnonantajista muun muassa Energia-alan Keskusliitto ry, Helsingin kaupunginhallitus, Teollisuuden ja työnantajain keskusliitto ry, Metsäteollisuus ry sekä Keskuskauppakamari katsoivat, että reservien käyttö tulisi sitoa valmiuslain mukaisiin poikkeusoloihin. Energia-alan Keskusliitto ry ja Keskuskauppakamari vastustivat Energiamarkkinavirastolle ehdotettuja norminantovaltuuksia.

Kaikkien lausuntokertojen lausunnoista on kauppa- ja teollisuusministeriössä laadittu lausuntoyhteenvedo.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Sähkömarkkinalain 24 §:n 1 ja 2 momentin, 35 §:n 1 momentin, 36 ja 37 §:n valtuutussäännökset tulisi lähtökohtaisesti muuttaa vastaamaan perustuslain asetuksenantovaltuutusta koskevien säännösten vaatimuksia. Koska kyseisiä säännöksiä ehdotetaan lähiaikoina kokonaisuudessaan muutettaviksi, ei niihin

katsota tässä vaiheessa olevan tarkoituksenmukaista ehdottaa muutoksia.

1...1..5.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Sähkömarkkinalaki

1 luku. Yleiset säännökset

2 §. Nykyisin sähkömarkkina-asetuksen 9 §:ssä olevat sähkömarkkinalain soveltamisalaa rajaavat säännökset puolustushallinnon sähköverkoista ja voimalaitoksista ehdotetaan otettavaksi lain tasolle. Pykälän 2 momentin mukaan sähkömarkkinalain sähköverkkolupaa koskevan 2 luvun, verkkotoiminnan yleisiä velvoitteita ja hinnoitteluperiaatteita koskevan 3 luvun sekä lain 35 ja 36 §:n säännöksiä ei sovellettaisi puolustushallinnon sähköverkkoihin ja voimalaitoksiin. Muutos edellyttäisi sähkömarkkina-asetuksen 9 §:n kumoamista. Koska 9 § on kyseisen luvun ainoa pykälä, olisi koko luku kumottava.

3 §. Sähkömarkkinalain 3 §:ssä on määritelty laissa käytettävät käsitteet. Pykälän 12 kohdassa määriteltäisiin ministeriöllä tarkoitettavan kauppa- ja teollisuusministeriötä.

Sähkömarkkinalaki muutettaisiin vastaamaan Energiamarkkinavirastosta annettua lakia määrittelemällä pykälän 13 kohdassa sähkömarkkinaviranomaisella tarkoitettavan Energiamarkkinavirastoa.

2 luku. Sähköverkkolupa

4 §. Sähkömarkkinalain 4 §:ssä säädetään sähköverkkoluvasta. Pykälän 2 momentin nojalla sähköverkkotoiminta, jolla on vähäinen merkitys, ei ole luvanvaraista. Nykyisin voimassa olevan sääntelyn mukaisesti asetuksella määritellään tarkemmin, millaista on merkitykseltään vähäinen sähköverkkotoiminta. Sähkömarkkina-asetuksen 1 §:ssä on säädetty, ettei luvanvaraista ole

sähköverkkotoiminta, jossa yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevalla sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sähkönjakelua. Muista luvanvaraisuuden rajoituksista ei ole annettu säännöksiä. Perustuslain 18 §:n 1 momentin nojalla jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslain mukaista elinkeinovapauden periaatetta pidetään elinkeinonharjoittamista koskevana pääsääntönä, josta poikkeaminen on kuitenkin luvanvaraistamisella mahdollista. Luvanvaraisuudesta on aina säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeuden rajoitusta koskevat tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. Rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Luvan edellytyksiä ja pysyvyyttä koskevien säännösten tulee antaa riittävän ennustettava käsitys lupaan liittyvistä viranomaistoimista. Nykymuodossaan sähkömarkkinalain 4 §:n 2 momentti ei täytä luvanvaraisuudelle asetettua tarkkarajaisuuden vaatimusta. Sen varmistamiseksi, että kiinteistön tai sen osan sisäiselle sähköverkkotoiminnalle annettu vapautus luvanvaraisuudesta täyttäisi elinkeinon harjoittamisen vapautta koskevan sääntelyn edellytykset, otettaisiin kyseinen vapautus sähkömarkkinalain 4 §:n 2 momenttiin. Maakaasumarkkinalain 1 luvun 2 §:ssä on samansisältöinen säännös. Luvanvaraisuudesta vapautettaisiin myös sähköverkon suunnittelu. Sähköverkon suunnittelu on kuitenkin edelleen tarpeen pitää osana sähkömarkkinalain 3 §:n 6 kohdassa määriteltyä sähköverkkotoimintaa, sillä sähkömarkkinalain ja sen nojalla annettujen eriyttämistä koskevien säännösten mukaan suunnittelu muodostaa osan verkonhaltijan verkkotoiminnasta. Sähkömarkkinaviranomaiselle myönnetty

oikeus vapauttaa verkonhaltija yksittäistapauksessa luvanvaraisuudesta säilyisi ennallaan.

5 §. Nykyisin voimassa olevassa sähkömarkkina-asetuksen 2 §:ssä on luettelo niistä teknisistä, taloudellisista ja organisatorisista edellytyksistä, jotka sähköverkkoluvan hakijan tulee täyttää sähköverkkoluvan saadakseen. Nämä edellytykset ovat seuraavat: 1) hakijan organisaation tulee vastata sen verkko toiminnan laajuutta ja luonnetta; 2) hakijalla tulee olla palveluksessaan riittävä henkilöstö; 3) hakijalla tulee olla palveluksessaan kelpoisuusvaatimukset täyttävä käytön johtaja sekä, milloin hakija suorittaa sähkötoita, kelpoisuusvaatimukset täyttävä sähkötoiden johtaja; 4) hakijalla tulee olla taloudelliset edellytykset kannattavaan sähköverkkotoimintaan; sekä 5) hakijalla tulee olla muutkin edellytykset, jotta se voi vastata sähköverkkotoiminnasta, johon lupaa haetaan, sähkömarkkinalain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sekä sähköturvallisuudesta annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti. Edellä sähkömarkkinalain 4 §:n 2 momenttia koskevissa perusteluissa käsiteltiin elinkeinovapauden periaatetta, elinkeinonharjoittamisen luvanvaraisuutta ja vaatimusta säätää lailla elinkeinonharjoittamisen rajoitusten olennaisesta sisällöstä. Sähkömarkkinalain sähköverkkoluvan ehtoja koskeva sääntely ei nykyisellään täytä perustuslaissa luvanvaraisuudelle asetettuja vaatimuksia. Tämän vuoksi sähkömarkkinalain 5 §:n 2 momenttiin otettaisiin säännökset sähköverkkoluvan hakijaa koskevista edellytyksistä. Käytön johtajaa ja sähkötoiden johtajaa koskevaa lupaedellytystä tarkennettaisiin tekemällä viittaus sähköturvallisuuslakiin ja sen nojalla annettuihin säädöksiin. Käytön johtajan ja sähkötoiden johtajan kelpoisuusvaatimuksista on säädetty sähköturvallisuuslain 3 luvussa sekä sähköturvallisuuslain nojalla annetussa kauppaja- ja teollisuusministeriön päätöksessä sähköalan töistä (516/1996). Sähkömarkkina-asetuksessa oleva muita edellytyksiä koskeva kohta poistettaisiin. Kyseinen edellytys on

1....1..5.

sisällöltään tarpeettoman avoin eikä sitä ole sovellettu käytännössä. Muilta osin lupaedellytykset säilyisivät ennallaan. Maakaasumarkkinalain 6 luvun 2 §:n mukaiset lupaedellytykset ovat samansisältöisiä.

Sähkömarkkina-asetuksen 2 §:n 3 momentin järjestelmävastuuseen määrättävää kantaverkonhaltijaa koskeva velvollisuus järjestää valtakunnallisen tasevastuun hoitamiseen liittyvien tehtävien suorittaminen erillisen toimintayksikkönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi otettaisiin sähkömarkkinalain 5 §:n 3 momenttiin. Kyseessä on edellä sähkömarkkinalain 4 ja 5 §:n yhteydessä käsitelty elinkeinon harjoittamiseen liittyvän luvanvaraisuuden sääntelyn ottaminen lain tasolle.

Lupaan liitettäviä ehtoja koskeva nykyinen 2 momentti siirtyisi muutetussa pykälässä 4 momentiksi. Nykyisin voimassa olevan sääntelyn nojalla ei ole selkeää, onko ja missä määrin luvan tai lupaan liittyvien ehtojen muuttaminen mahdollista. Luvan tai lupaehtojen muuttaminen saattaa kuitenkin laissa säädettyjen toiminnan edellytyksissä tapahtuneiden muutosten vuoksi olla tarpeen. Mahdollisuutta muuttaa lupaa tai lupaan liitettäviä ehtoja rajattaisiin tämän mukaisesti.

Kielto siirtää lupaa toiselle yhteisölle tai laitokselle siirtyisi nykyisestä 3 momentista 5 momentiksi. Momentin sisältöä ei muutettaisi.

6 §. Sähkömarkkinalain nykyisin voimassa olevan 6 §:n 2 momentin mukaan luvan haltijan on ilmoitettava vastuualueen muutoksesta alueen liittyjille ja sähkömarkkinaviranomaiselle siten kuin kauppaja- ja teollisuusministeriö määrää. Kauppaja- ja teollisuusministeriö on antanut päätöksen vastuualueiden muutoksista ilmoittamisesta (827/1995). Päätös koskee ilmoittamisessa noudatettavaa menettelyä ja sähkömarkkinaviranomaiselle tehtävän ilmoituksen sisältöä ja ilmoitukseen sisällytettäviä liitteitä. Pykälän 2 momentissa siirrettäisiin sähkömarkkinaviranomaiselle toimivalta antaa päätöksiä ilmoitusmenettelystä.

Sähkömarkkinaviranomainen voisi määrätä

tarkemmin ilmoituksessa annettavien tietojen sisällöstä sekä ilmoitusmenettelystä. Energiamarkkinavirastolla on sähkömarkkinoiden valvonnasta ja toimivuuden edistämisestä vastaavana sekä lupia myöntävänä erityisviranomaisena sähkömarkkinoiden toimintaa ja markkinoiden osapuolia koskevaan asiantuntemukseen liittyvät edellytykset tällaiselle päätöksenteolle. Energiamarkkinavirasto on jo nykysääntelyn mukaan ilmoituksia vastaanottava taho.

7 §. Sähkömarkkinalain 7 §:ssä säädetään tilanteista, joissa sähkömarkkinaviranomainen voi peruuttaa sähköverkkoluvan. Nykyisin voimassa olevan 7 §:n 2 kohdan mukaan sähköverkkoluvan peruuttaminen on mahdollista, jos luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä tai ehtoja. Koska sähkömarkkinaviranomaiselle on sähkömarkkinalain 5 §:ssä annettu laajat valtuudet päättää lupaehdoista, olisi luvan peruuttaminen syytä mahdollistaa vain tilanteissa, joissa luvanhaltija ei enää täytä sähkömarkkinalain mukaisia luvan myöntämisen edellytyksiä. Näin sähkömarkkinaviranomainen on soveltanut myös nykyisin voimassa olevia säännöksiä sähköverkkoluvan peruuttamisesta. Maakaasumarkkinalain 6 luvun 3 § on samansisältöinen.

3 luku. Verkkotoiminnan yleiset velvoitteet ja hinnoitteluperiaatteet

11 §. Pykälän valtuutussäännöstä muutettaisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti siten, että ministeriön määräysten sijasta ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä säädettäisiin kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella.

13 §. Pykälän 1 momentissa siirrettäisiin sähkömarkkinaviranomaiselle toimivalta määrätä tarkemmin verkkopalveluiden voimassaolevien myyntiehtojen ja -hintojen ja niiden määräytymisperusteiden ilmoittamisessa annettavista tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä. Voimassaolevan 1 momentin nojalla tämä toimivalta kuuluu kauppa- ja teollisuusministeriölle, joka on

antanut päätöksen verkkopalveluiden myyntiehtojen ja -hintojen ilmoittamisesta sähkömarkkinaviranomaiselle (1256/1995). Edellä 6 §:n 2 momentin perusteluiden yhteydessä on käsitelty Energiamarkkinaviraston asemaa erityisviranomaisena.

Energiamarkkinavirasto on jo nykysääntelyn mukaisesti momentissa tarkoitettuja ilmoituksia vastaanottava viranomainen. Maakaasumarkkinalain 2 luvun 7 §:n 1 momentissa on samansisältöinen säännös maakaasumarkkinaviranomaisena toimivalle Energiamarkkinavirastolle ilmoittamisesta.

Pykälän 2 momentin nojalla sähkömarkkinaviranomainen voisi tarkemmin määrätä, mitä verkkopalveluiden hintatasoa sekä verkkotoiminnan tehokkuutta koskevia tunnuslukuja verkonhaltijan tulisi julkaista. Sähkömarkkinaviranomaisen määräykseen voisi sisältyä myös määräyksiä tunnuslukujen laskentakaavoista ja -ohjeista sekä julkaisemisessa noudatettavasta menettelystä. Voimassaolevan 2 momentin nojalla tämä toimivalta kuuluu kauppa- ja teollisuusministeriölle, joka on antanut päätöksen sähköverkkotoiminnan tunnuslukujen julkaisemisesta ja ilmoittamisesta

sähkömarkkinaviranomaiselle. Edellä 6 §:n 2 momentissa mainituin perusteluin myös tämäntyyppinen päätöksenteko soveltuisi parhaiten Energiamarkkinavirastolle, joka jo nykyisin toimii ilmoituksia vastaanottavana tahona. Maakaasumarkkinalain 2 luvun 7 §:n 2 momentti on samansisältöinen.

15 §. Pykälän 4 momentti muutettaisiin siten, että kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamisesta. Pistehinnoittelun periaatteiden soveltamista koskevien tarkempien säännösten antaminen soveltuisi ministeriön toimivaltaan perustuslain 80 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti, sillä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamista koskevat asiat ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niiden tekninen luonne ja asiallinen merkitys edellytä asetuksenantamisvaltuuden osoittamista valtioneuvostolle. Maakaasumarkkinalain 2 luvun 9 §:n 4 momentti on samansisältöinen.

4 luku. Järjestelmävelvoitteet ja sähkökauppojen selvitys

16 §. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä valtuuttaminen vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Eduskunnan perustuslakivaliokunta katsoi maakaasumarkkinalakiehdotusta koskevassa lausunnossaan (PeVL 4/2000 vp.), että yhden verkonhaltijan määrääminen järjestelmävastuuseen merkitsee lailla säädettäväksi kuuluvien hallintotehtävien antamista muulle kuin viranomaiselle. Perustuslakivaliokunta piti lausunnossaan yhden verkonhaltijan määräämistä järjestelmävastuuseen maakaasuverkkotoiminnan luonteen johdosta perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta katsoi kuitenkin, että muiden verkonhaltijoiden oikeusturvan vahvistamiseksi Energiamarkkinaviraston tulisi vahvistaa järjestelmävastaavana toimivan verkonhaltijan asettamat ehdot. Sähkömarkkinalain 16 §:n 2 momentissa ei nykyisin edellytetä järjestelmävastaavan asettamien siirtojärjestelmän käyttöä koskevien ehtojen vahvistamista eikä verkonhaltijoilla ole valitusmahdollisuutta niitä koskevista ehdoista. Perustuslain 124 § edellyttää ehtojen vahvistamista koskevan säännöksen ottamista sähkömarkkinalakiin. Sähkömarkkinalain mukaiset järjestelmävastaavan oikeudet ulottuvat maakaasumarkkinoiden toiminnanharjoittajia laajempaan toiminnanharjoittajien joukkoon. Energiamarkkinaviraston vahvistamia ehtoja voisi soveltaa muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää. Pykälän 4 momentti muutettaisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti siten, että kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteutustavasta ja sisällöstä. Järjestelmävastuun toteuttamistapaan ja sisältöön liittyvät asiat ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niiden tekninen luonne ja

asiallinen merkitys edellytä asetuksenantamisvaltuuden osoittamista valtioneuvostolle. Maakaasumarkkinalain 3 luvun 1 §:n 4 momentti on samansisältöinen. 16 b §. Pykälän 2 momentti muutettaisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti täsmentämällä, että valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tasevastuun sisällöstä. Nykyisin voimassa olevan 16 b §:n nojalla tasevastuusta edellytetään säädettäväksi asetuksella. Tasevastuun sisältöä koskevat tarkemmat säännökset sisältyvät sähkömarkkina-asetuksen asetuksella 438/1998 lisättyyn 2 a lukuun.

16 c §. Pykälän 1 momentti muutettaisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti siten, että täsmennettäisiin, että valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin taseselvityksestä. Nykyisin voimassa olevan 16 c §:n nojalla taseselvityksestä säädetään tarkemmin asetuksella. Taseselvitystä koskevat tarkemmat säännökset sisältyvät sähkömarkkina-asetuksen 2 a lukuun.

Pykälän 2 momentin ensimmäinen virke muutettaisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti siten, että täsmennettäisiin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävän taseselvityksen perustumisesta sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin. Taseselvityksen perustumisesta sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään on tarkemmat säännökset sähkömarkkina-asetuksen 2 a luvussa.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset taseselvityksen sisällöstä. Momentin mukaan kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset tyyppikuormituskäyrästä, ja niiden soveltamisesta ja tarvittavista mittauksista. Tyyppikuormituskäyriä sähkökauppojen selvittämisessä koskee kauppa- ja teollisuusministeriön päätös (491/1998).

16 d §. Pykälä muutettaisiin siten, että sähkömarkkinoiden osapuolten tulisi ilmoittaa tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämiä sähkön

tuotantoa, käyttöä ja toimituksia koskevia mittaustietoja ja muita tietoja siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä. Kauppa- ja teollisuusministeriö on antanut päätöksen sähkökauppojen selvittämiseen liittyvässä tiedonvaihdossa noudatettavasta menettelystä (602/1998) ja sähkökauppojen selvittämiseen liittyvien sanomien muodosta (825/1999). Ilmoitusvelvollisuuden sisältöä koskevien säännösten antaminen koskee elinkeinovapauden piiriin liittyviä asioita sekä perustuslailla suojattuja yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia, joten asetuksenantamisvallan osoittaminen valtioneuvostolle olisi perusteltua. Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tiedonvaihdossa noudatettavasta menettelystä. Tiedonvaihdossa noudatettava menettely liittyy ministeriölle kuuluvan toimeenpanovallan käyttöön.

16 e §. Sähkömarkkinalakiin lisättäisiin järjestelmävastaavan sekä taseselvityksestä vastaavien verkonhaltijoiden ja tasevastaavien sähkömarkkinalain 4 luvun mukaisia tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamia liike- ja ammattisalaisuuksia koskeva salassapitovelvollisuus viittaamalla viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 ja 23 §:ään sekä kyseisen lain 24 §:n 1 momentin 20 kohtaan. Säännös soveltuisi myös tilanteissa, joissa kysymys ei ole asiakirjasta, johon viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sen 4 §:n mukaan sovelletaan. Kyseisen lain soveltamisala on sen 4 §:n nojalla rajattu viranomaisiin. Sähkömarkkinalakiin otettava täsmennys on tarpeen, sillä taseselvityksestä vastaavat verkonhaltijat ja tasevastaavat eivät ole viranomaisasemassa suorittaessaan sähkömarkkinalain 4 luvun mukaisia tehtäviään. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 §:ssä säädetään asiakirjasalaisuudesta. Säännöksen 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se on säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomaisen on lain nojalla määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla

säädetty vaitiolovelvollisuus. Säännöksen 2 momentin mukaan salassa pidettävää asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi. Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §:ssä säädetään vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta. Pykälän 1 momentti kieltää salassa pidettävän asiakirjan sisällön paljastamisen. Vaitiolovelvollisuus jatkuu senkin jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Pykälän 2 momentti ulottaa vaitiolovelvollisuuden harjoittelijoihin sekä viranomaisen toimeksiannosta toimiviin. Pykälän 3 momentissa kielletään salassa pidettävien tietojen hyväksikäyttö omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinoharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toiminnasta häittäväksi kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinoharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista. Säännöstä tehostaisi sähkömarkkinalain 47 §:n rangaistussäännös. Säännöksiä sovellettaisiin ainoastaan niihin salassapitovelvoitteisiin, jotka perustuvat sähkömarkkinalain 4 luvussa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseen. Jos sähköalan yrityksissä näitä tehtäviä hoitavia henkilöitä koskee myös muuhun lainsäädäntöön perustuva salassapitovelvollisuus rangaistusuhkineen, sovellettaisiin näihin tilanteisiin asianomaisia muita säännöksiä.

5 luku. Sähköverkon rakentaminen

1....1..5.

19 §. Pykälän 1 momentti muutettaisiin siten, että sähköverkon rakentamislupahakemuksessa olisi esitettävä valtioneuvoston asetuksella säädettävät tiedot ja selvitykset. Ministeriön toimivalta antaa lupahakemuksen tietoja koskevia määräyksiä poistettaisiin. Lupahakemuksessa sovellettavan menettelyn tulisi täyttää perustuslain takaaman elinkeinonharjoittamisen vapauden ja luvanvaraisuuden asettamat vaatimukset, joita on käsitelty edellä. Sähkömarkkina-asetuksen 5 §:ssä säädetään sähköverkonhaltijan lupahakemuksessa esitettävistä tiedoista.

6 luku. Sähkön myynti

22 §. Pykälän 2 momentissa osoitettaisiin Energiamarkkinavirastolle toimivalta antaa vähittäismyyjiä sitovia määräyksiä velvollisuudesta toimittaa vähittäismyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet. Sähkön vähittäismyyjän myyntiehtojen ja -hintojen julkaisemista ja ilmoittamista sähkömarkkinaviranomaiselle koskee kauppa- ja teollisuusministeriön päätös (1424/1995). Edellä 6 §:n 2 momentissa mainituin perusteluin myös tämän tyyppinen päätöksenteko soveltuisi parhaiten Energiamarkkinavirastolle, joka on jo nykyisin voimassaolevan sääntelyn nojalla ilmoituksia vastaanottava viranomainen. Maakaasumarkkinalain 4 luvun 2 §:n 2 momentti on samansisältöinen.

23 §. Pykälän 1 ja 2 momentti muutettaisiin siten, että kauppa- ja teollisuusministeriön sijasta Energiamarkkinavirastolle osoitettaisiin toimivalta antaa vähittäismyyjiä sitovia määräyksiä hinnan erittelyssä esitettävistä tiedoista ja keskimääräistä hintatasoa koskevista tiedoista. Kauppa- ja teollisuusministeriö on antanut asetuksen sähkön siirtoa ja sähköenergiaa koskevien laskujen erittelystä (836/2000) sekä päätöksen sähkön vähittäismyyjän myyntiehtojen ja -hintojen julkaisemisesta ja ilmoittamisesta sähkömarkkinaviranomaiselle. Edellä 6 §:n 2 momentissa mainituin perusteluin myös

tämäntyyppinen päätöksenteko soveltuisi parhaiten Energiamarkkinavirastolle. Maakaasumarkkinalain 4 luvun 3 § on samansisältöinen.

6 a luku. Sähkömarkkinoiden sopimuksia koskevat säännökset

27 a §. Vakiokorvaus liittymän kytkemisen viivästyessä. Pykälän 1 momentissa säädetään vakiokorvauksesta liittymän kytkemisen viivästyessä. Vakiokorvauksen enimmäismääräksi on säädetty 30 prosenttia liittymismaksusta kuitenkin enintään 10 000 markkaa. Maakaasumarkkinalain 4 luvun 6 §:ssä säädetään kuluttajansuojasta maakaasun markkinoinnissa olevan voimassa muun muassa, mitä sähkömarkkinalain 27 a §:ssä säädetään vakiokorvauksesta. EY:n asetukset euron ja euron käyttöönottavien jäsenvaltioiden valuuttojen välisistä muuntokursseista (EY) n:o 2866/98, euron käyttöön otosta (EY) n:o 974/98 sekä tietyistä euron käyttöön ottamiseen liittyvistä säännöistä (EY) 1103/97 ovat jäsenvaltioita suoraan velvoittavaa lainsäädäntöä, joten siirtymäkauden päätyttyä vuoden 2002 alussa säädöksissä esiintyviä viittauksia Suomen markkaan pidetään ilman säädösmuutoksia viittauksina euroyksikköön euron ja markan välisen kiinteän muuntokurssin mukaisesti säädettyjä pyöristämissääntöjä soveltaen. Sähkömarkkinalain vakiokorvauksen enimmäismäärä 10 000 markkaa olisi virallisen muuntokurssin mukaan 1 681,879264 euroa, joka tulisi pääsäännön mukaan pyöristää 1 681,88 euroksi. Vakiokorvauksen kuluttajansuojaoikeudellinen luonne puoltaisi kuitenkin korvauksen määrän pitämistä tasalukuisena. Myös nykyinen vakiokorvaus on arviomääräinen eikä perustu yksityiskohtaisiin liittymien kokonaismaksuja koskeviin laskelmiin. Sähköenergialiitto ry:n suosittelemissa liittymisehdoissa todetaan vakiokorvauksen enimmäismääräksi 30 prosenttia liittymismaksusta kuitenkin enintään 1 700 euroa. Enimmäismäärän nostaminen 1 700 euroon olisi siten perusteltua. Momentin muuttaminen ei aiheuttaisi muutostarpeita

maakaasumarkkinalakiin. Pykälässä täsmennettäisiin valtioneuvosto asetuksenantajaksi vakiokorvauksen määrää muutettaessa. Vakiokorvauksen määrän muuttaminen olisi mahdollista, jos taloudellinen ja rahaolojen kehitys antavat siihen aihetta. Käytännössä vakiokorvauksen määrän muuttaminen ajankohtaistuisi vain hyvin harvoin.

7 luku. Toimintojen eriyttäminen

28 §. Pykälän 1 momentissa täsmennettäisiin eriyttämisvelvoitteen koskevan sähkömarkkinoilla toimivia yrityksiä, joiden olisi eriytettävä sähkön myynti- ja tuotantotoiminta sekä verkkotoiminta toisistaan sekä muista sähköliiketoimintoihin kuulumattomista toiminnoista. Eriyttämisvelvoitteen asettaminen kilpailun piirissä oleville sähköliiketoiminnoille eli sähkön tuotannolle ja myynnille perustuu voimassa olevaan sähkön sisämarkkinadirektiiviin. Sähkön sisämarkkinadirektiivin muutosehdotuksen käsittelyn yhteydessä on esillä ollut mahdollisuus poistaa sähkön tuotantoa ja myyntiä koskeva eriyttämisvelvollisuus tai asettaa eriyttämisvelvoitteen soveltamiselle esimerkiksi tuotannon määrään perustuva yläraja. Asian käsittelyn keskeneräisyyden vuoksi sähkömarkkinalakia ei vielä ehdoteta muutettavaksi tältä osin. Sähkömarkkinalaissa olevan määritelmän mukaan verkonhaltijalla tarkoitetaan yhteisöä tai laitosta, jolla on hallinnassaan sähköverkkoa ja joka harjoittaa luvanvaraista sähköverkkotoimintaa. Sähkömarkkina-asetuksen 1 §:n mukaan luvanvaraista ei ole sähkönjakelu kiinteistössä tai sitä vastaavassa kiinteistöryhmässä. Kyseinen luvanvaraisuuden raja on edellä 4 §:n yhteydessä esitetyin perustein ehdotettu otettavaksi sähkömarkkinalakiin. Sähköliiketoimintojen eriyttämisvelvoite ei näin ollen koske kiinteistössä harjoitettua sähköverkkotoimintaa. Sähkömarkkinoita koskevassa lainsäädännössä ei voida puuttua muiden kuin sähkömarkkinoihin liittyvien toimintojen järjestämiseen. Mikäli sähkömarkkinoilla toimiva yritys harjoittaa muuta

kuin sähkömarkkinoihin liittyvää toimintaa, tulee tällainen toiminta eriyttää yrityksen muusta toiminnosta. Sähkömarkkinalaissa ei oteta kantaa siihen, miten muu toiminta järjestetään laskentatoimen osalta.

Pykälän 2 momentin valtuutussäännöstä muutettaisiin siten, että täsmennettäisiin asetuksella tarkoitettavan valtioneuvoston asetusta. Samalla täsmennettäisiin asetuksen antamisen rajoja säätämällä, että osatoimintojen eriyttämisvelvoite saattaisi koskea sähkön tukkumyynnin ja sähkön vähittäismyynnin, sähkömarkkinalain 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimitusvelvollisuuden piirissä olevan sähkön vähittäismyynnin ja muun sähkön vähittäismyynnin sekä jakeluverkossa tapahtuvan ja muun sähköverkkotoiminnan eriyttämistä toisistaan. Momentin asetuksenantamisvaltuutusta ei ole käytetty sähkömarkkinalain voimassaolon aikana eikä valtioneuvoston asetuksen antamista eriytettävistä osatoiminnoista pidetä jatkossakaan kovin todennäköisenä. Sähkömarkkinoiden toiminnasta jatkossa kertyvien kokemusten perusteella saattaa säännöksen kumoaminen tulevaisuudessa tulla ajankohtaiseksi.

Pykälän 3 momentin valtuutussäännöksessä täsmennettäisiin, että kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin liiketoiminta on merkitykseltään vähäistä.

29 §. Pykälään lisättäisiin velvollisuus laatia tase muillekin kuin pääomavaltaisille toiminnoille.

Sähkön sisämarkkinadirektiivissä taseen laatimisvelvollisuutta ei ole rajattu koskemaan ainoastaan pääomavaltaisia toimintoja. Tase tulisi laatia näin ollen myös sähkön myyntitoiminnalle. Myyntitoiminnan tase on usein varsin pieni verkkotoiminnan taseeseen verrattuna eikä taseen laatimisvelvollisuuden laajentamisen ei näin arvioida aiheuttavan juuri lisätyötä alan yrityksille. Pykälässä oleva säädösviittaus kirjanpitolakiin (1336/1997) päivitetäisiin.

30 §. Pykälässä täsmennettäisiin, että sähköliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen tilinpäätös tulee tilikausittain eriyttää kunnan muusta kirjanpidosta sekä kunnan muiden laitosten kirjanpidosta.

Lisäksi laitokselle edellytetään laadittavaksi oma tuloslaskelma ja tase. Kyseiset velvollisuudet eivät tällä hetkellä sisälly sähkömarkkinalakiin. Pykälässä oleva viittaus, jonka mukaan sähköliiketoimintaa harjoittavalle kunnalliselle laitokselle tai kuntayhtymälle tulisi laatia tilikausittain osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa vertailukelpoinen tuloslaskelma ja tase, poistettaisiin tarpeettomana. Muuttavaksi ehdotetun sähkömarkkinalain 29 §:n mukaan tuloslaskelman ja taseen laatimisessa tulisi soveltuvin osin noudattaa kirjanpitolain säännöksiä.

31 §. Pykälän 1 momentti muutettaisiin siten, että tilintarkastajien edellytettäisiin tarkastavan eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot osana säännöllistä tilintarkastusta. Pykälän 2 momentti kumottaisiin ja siten poistettaisiin tilintarkastajille asetettu vaatimus antaa tilintarkastuskertomuksessa lausunto eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmista ja taseista sekä niiden lisätiedoista. Eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmien ja taseiden tarkastusvelvollisuus kuuluu lakisääteisen tilintarkastuksen piiriin.

32 §. Tilinpäätöstietojen julkaisemista koskevia vaatimuksia laajennettaisiin sähkön sisämarkkinadirektiivin edellyttämällä tavalla siten, että sekä verkkotoiminnan että sähkön myyntitoiminnan tilinpäätökset edellytettäisiin otettavaksi osaksi sähköliiketoimintaa harjoittavan yrityksen tai konsernin taikka kunnan tai kuntayhtymän virallista tilinpäätöstä sekä osaksi julkaistavaa vuosikertomusta taikka muuta vastaavaa asiakirjaa. Tilinpäätöstietojen julkisuus mahdollistaa sen, että asiakkaat ja kilpailijat voivat arvioida, onko sovellettu hinnoittelu kustannusvastaavaa.

33 §. Pykälään sisältyvä velvollisuus ilmoittaa kilpailuvirastolle sähköverkkotoimintaa harjoittavan liikkeen hankkimisesta, verkkotoimintaa harjoittavan yhteisön osake- tai osakkuusenemmistön ostamisesta tai sähköverkkotoimintaa koskevan määräysvallan muusta hankkimisesta kumottaisiin. Vuonna 1998 voimaantulleilla kilpailunrajoituslain yrityskauppavalvontaa koskevilla säännöksillä korvattiin sähkömarkkinalakiin alun perin otettu

erityissäännös yrityskauppojen ilmoittamisesta. Sähkömarkkinalaissa oleva ilmoitusvelvollisuutta koskeva säännös on näin ollen käynyt tarpeettomaksi.

Muutetussa 33 §:ssä täsmennettäisiin eriytettyjen tilinpäätösten laatimisessa noudatettavat yleisperiaatteet.

Pykälän 1 momentin mukaan liiketapahtumien ja tase-erien kirjaamisessa tulisi noudattaa aiheuttamisperiaatetta. Eri liiketoimintojen yhteiset tulot ja menot sekä yhteiset tase-erät edellytettäisiin kirjattavaksi laskennallisesti eri toiminnoille tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä aiheuttamisperiaatteen mukaisesti.

Poistojen edellytettäisiin pykälän 2 momentissa perustuvan hankintamenoihin. Kun eriytettyä tilinpäätöstä laaditaan ensimmäistä kertaa, sisällytettäisiin käyttöomaisuuden hankintamenot siihen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettynä.

Valitun eriyttämismenettelyn jatkuvuuden turvaamiseksi edellytettäisiin pykälän 3 momentissa, että valittua eriyttämismenettelyä noudatettaisiin, jollei muuttamiseen olisi perusteltua syytä.

34 §. Pykälän 1 momentti muutettaisiin poistamalla kauppa- ja teollisuusministeriölle annettu valtuus antaa määräyksiä eriytettyjen tilinpäätösten laatimisesta. Energiamarkkinavirasto valtuutettaisiin antamaan yksityiskohtaisia, eriytettyjä tilinpäätöksiä koskevia määräyksiä, jotka koskevat kaikkia sähköliiketoimintaa harjoittavia yhteisöjä ja laitoksia. Nykyisin Energiamarkkinavirastolle annettu yleisvaltuutus sisältyy kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen sähköliiketoimintojen eriyttämisestä. Normivaltuutuksen on perustuslain säännösten mukaisesti oltava lain tasolla. Samalla Energiamarkkinavirastolle annettava valtuutus täsmennettäisiin täyttämään perustuslain edellytykset valtuutuksen tarkkarajaisuudesta. Tilinpäätöstietojen analysointi muodostaa olennaisen osan sähkömarkkinoiden valvontaa, josta Energiamarkkinavirasto alan erityisviranomaisena vastaa. Energiamarkkinavirastolla voidaan katsoa olevan hyvä valmius ja pätevyys antaa

eriytettyjä tilinpäätöksiä koskevia määräyksiä, sillä viraston valvontatoimintaan kuluu jo nykyisin eriytettyjen tilinpäätöstietojen kerääminen, analysointi ja julkaiseminen. Energiamarkkinavirastolle ehdotettujen valtuuksien nojalla annettavat määräykset kohdistuisivat sähköliiketoimintoja harjoittaviin yhteisöihin ja laitoksiin. Ehdotetun valtuutussäännöksen antamiseen voi siten katsoa olevan olemassa sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä. Energiamarkkinaviraston antamat tarkemmat määräykset voisivat koskea pykälän 1 momentissa lueteltuja asiakokonaisuuksia, joiden melko tekninen luonne ja asiallinen merkitys eivät edellytä, että niistä säädettäisiin lailla tai asetuksella. Energiamarkkinaviraston norminantovaltuus koskisi tulojen ja menojen sekä tase-erien kirjaamisperusteita eri liiketoiminnoille, yksittäistä sähköliiketoimintoa koskevien tulojen ja menojen sekä tase-erien kirjaamisperusteista, yhteisten tulojen ja menojen sekä omaisuus- ja rahoituserien jakamista eri liiketoiminnoille, eriytettyjen tuloslaskelmien ja taseiden sekä verkonhaltijan tuloslaskelman ja taseen kaavaa ja näiden lisätietoja sekä eriytettyjen tilinpäätösten sekä verkonhaltijan tilinpäätöksen toimittamista Energiamarkkinavirastolle. Pykälän 2 momentti muutettaisiin poistamalla kauppa- ja teollisuusministeriölle annettu valtuutus velvoittaa, että eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet lisätietoineen ja toimintoja harjoittavien yritysten tilinpäätökset toimitetaan sähkömarkkinaviranomaiselle. Muutetussa 2 momentissa tilinpäätösten antaman tiedon laatua parannettaisiin säätämällä sähköliiketoimintaa harjoittaville velvoite julkaista eriytettyjen tilinpäätösten yhteydessä tilinpäätösten laatimisperusteita selventäviä tietoja sekä verkonhaltijan toimintaa kuvaavia tunnuslukuja. Energiamarkkinavirastolle myönnettäisiin valtuus määrätä tarkemmin kyseisten tietojen ja tunnuslukujen julkaisemisesta.

9 luku. Ohjaus ja valvonta

1...1..5.

42 §. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan puolustushallinnon olisi annettava pykälän 1 momentissa tarkoitettuja tietoja pyydetessä vain kauppa- ja teollisuusministeriölle ja sähkömarkkinaviranomaiselle.

10 luku. Vahingonkorvaus ja rangaistukset

47 §. Lain 16 e §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta säädettäisiin rangaistus, joka tuomittaisiin rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaisesti. Laissa tarkoitettun salassapitovelvollisuuden rikkomiseen sovellettaisiin teon vakavuusasteesta riippuen joko salassapitorikosta tai -rikkomusta koskevaa rangaistussäännöstä.

Julkisuuslain 35 §:n 1 momentin mukaan rangaistus asiakirjan salassa pitämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava 38 §:n 1 tai 2 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Rikoslain 40 luku koskee virkarikoksia sekä julkisyhteisön työntekijän rikoksia. Luvun 5 §:ssä säädetään virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta. Virkasalaisuuden rikkomisesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä. Tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Rikoslain 38 luku koskee tieto- ja viestintärikoksia. Luvun 1 §:ssä säädetään salassapitorikoksesta ja 2 §:ssä salassapitorikkomuksesta. Salassapitorikoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Salassapitorikkomuksesta voidaan tuomita sakkoa. Sähkömarkkinalain 4 luvussa tarkoitettuina verkonhaltijoina ja tasevastaavina toimii paitsi yksityisessä omistuksessa olevia yhtiö- tai osuuskuntamuodossa toimivia yrityksiä, myös kuntien ja valtion liikelaitoksia. Myös julkisyhteisön on mahdollista toimia järjestelmävastaavana. Julkisyhteisöjen

palveluksessa oleviin henkilöihin ei ole kuitenkaan tarvetta ulottaa ankarampaa rangaistusuhkaa kuin yksityisten yritysten palveluksessa oleviin henkilöihin, koska sähkömarkkina-alaissa salassapitovelvollisuuden piiriin säädetty tehtävät ovat yhteisiä kaikille alan toimijoille niiden oikeudellisesta asemasta riippumatta, eikä tehtäviin liity varsinaisesti julkisen vallan käyttöä. Tämän vuoksi samaa rangaistussäännöstä sovellettaisiin kaikkiin salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluviin henkilöihin riippumatta siitä, ovatko nämä julkisyhteisön tai yksityisen yhteisön palveluksessa.

11 luku. Erinäiset säännökset

51 §. Nykyisin pykälässä oleva viittaus lakiin muutoksenhausta hallintoasioissa (154/50) päivitetäisiin viittaukseksi hallintolainkäyttölakiin (586/1996).

52 a §. Pykälän 1 momentin mukaan huoltovarmuusrahaston varoin voitaisiin ylläpitää sellaista sähköntuotannon hidasta varakapasiteettia, joka on käynnistettävissä vakavan tehopulan uhatessa Suomen sähköjärjestelmää. Huoltovarmuusrahastosta katetaan huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain 15 §:n nojalla Huoltovarmuuskeskuksen toiminnasta, valtion varmuusvarastoinnista ja muusta huoltovarmuuden turvaamisesta aiheutuvat menot. Lisäksi lailla voidaan säätää, että rahaston varoista maksetaan muita huoltovarmuuden turvaamisesta aiheutuvia menoja.

Huoltovarmuuskeskus tekisi pykälän 2 momentin mukaan valtion puolesta sopimukset, jotka koskevat vakavan tehopulan hoitamiseen tarkoitettua hitaan varakapasiteetin ylläpitoa ja käyttöönottoa. Ennen sopimusten solmimista Huoltovarmuuskeskus järjestäisi kotimaisten voimantuottajien kesken tarjouskilpailun vakavan tehopulan hoitamiseen tarkoitettua hitaan varakapasiteetin ylläpitämisestä. Huoltovarmuuskeskus korvaisi voimantuottajille järjestelmään kuuluvan hitaan varakapasiteetin ylläpidosta aiheutuvat kustannukset huoltovarmuusrahastosta.

Huoltovarmuuskeskus myös valvoisi sopimusten noudattamista. Koska järjestelmä olisi tältä osin sopimusperusteinen olisi sen yksityiskohdista päättäminen tarkoituksenmukaista jättää sopimusosapuolten tehtäväksi. Huoltovarmuuskeskuksen ja sopimusosapuolena olevan voimantuottajan kesken ei ole kyse hallintomenettelylain (598/1982) mukaisen hallintoasian käsittelystä. Kyseisen kapasiteetin käyttö olisi mahdollista vain niin pitkään ja siinä määrin kuin se on välttämätöntä vakavan tehopulan hoitamiseksi. Huoltovarmuuskeskus valvoisi sopimusten noudattamista sekä tulouttaisi sähköön myynnistä saadut tulot huoltovarmuusrahastoon.

Pykälän 3 momentin nojalla Huoltovarmuuskeskus tekisi päätöksen siitä, että vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettua hitaan reservikapasiteetin käyttöönoton edellytykset täyttyvät. Huoltovarmuuskeskus tekisi edellytysten täyttymistä koskevan hallintopäätöksen ennen kuin se voisi turvautua sopimusperusteisesti ylläpidettyyn hitaaseen reservikapasiteettiin. Käyttöönottopäätöksen tekeminen edellyttäisi, että sähköön fyysinen riittävyys olisi vakavasti uhattuna ja järjestelmävastaavan keräämien ennustetietojen ja suunnitelmien mukaan saatavilla oleva tuotantokapasiteetti olisi täysin käytössä eikä naapurimaista olisi tilanteen korjaamiseksi mahdollista saada lisää sähköä. Tilanteessa tehotasapainon saavuttaminen olisi edellyttänyt kuormien irtikytkemistä tai kaasuturbiinien käynnistämistä, jolloin järjestelmävastaavan ylläpitämää tarvittavaa nopean häiriövarakapasiteetin määrää ei kyettäisi enää ylläpitämään. Tilanne saattaisi ajankohtaistua esimerkiksi silloin, kun koko Pohjolassa vallitsee huono vesitilanne ja poikkeuksellisen kylmä kausi, jonka lisäksi jossakin suuressa voimalayksikössä tai sähköön siirtoyhteydessä sattuisi merkittävä pidempikestoinen tekninen vika. Pykälässä säädettyjen edellytysten tarkentamiseksi Huoltovarmuuskeskus laatisi suositusluontoiset suuntaviivat, jotka koskevat vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettua hitaan reservikapasiteetin

käyttöönottoa. Huoltovarmuuskeskus pyytäisi Energiamarkkinavirastolta lausunnon suuntaviivoista ennen niiden julkistamista. Suuntaviivojen tarkoitus on lisätä järjestelmän avoimuutta. Vaikka suuntaviivat ohjaavatkin Huoltovarmuuskeskuksen päätöksentekoa, eivät ne siis olisi luonteeltaan oikeudellisesti sitovia. Asian luonteesta johtuen Huoltovarmuuskeskuksen käyttöönottoa koskeva päätöksenteko olisi tapauskohtaista. Koska lisäksi on todennäköistä, että Huoltovarmuuskeskus joutuu tekemään käyttöönottopäätökset kiireellisesti, jäisi sille harkintavaltaa muun muassa sen suhteen, mitkä järjestelmään varatut hitaat reservikapasiteetit otetaan käyttöön ja kuinka pitkäksi aikaa. Huoltovarmuuskeskuksesta annetun asetuksen (1391/1992) 12 §:n mukaan Huoltovarmuuskeskukselle kuuluvat asiat ratkaisee johtokunta tai ylijohtaja tai muu toimihenkilö, jos sellainen ratkaisuvallalta on tälle työjärjestyksessä uskottu. Käyttöönottopäätösten kiireellisyys saattaa joissakin tapauksissa edellyttää asian ratkaisemisen valtuuttamista ylijohtajalle. Huoltovarmuuskeskuksen tekemässä päätöksessä siitä, että vakavan tehopulan hoitoon tarkoitetun hitaan reservikapasiteetin käyttöönoton edellytykset täyttyvät, olisi kyse hallintopäätöksestä. Päätöksestä olisi oikeus valittaa siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa on säädetty. Päätöksentekotilanteiden todennäköinen kiireellisyys ja se, ettei sähkön saannin keskeytymättömyydestä voida yleisen edun vuoksi tinkiä edellyttää, että Huoltovarmuuskeskuksen tekemä päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

2. Tarkemmat säännökset

Sähkömarkkina-asetuksen 1 §:ssä olevan sähköverkkotoimintaa koskevan luvanvaraisuutta koskevan vapautuksen ottaminen sähkömarkkinalakiin edellyttäisi sähkömarkkina-asetuksen 1 §:n kumoamista. Samoin sähkömarkkina-asetuksen 2 §:n 1 momentissa lueteltujen sähköverkkoluvan hakijaa koskevien teknisten, taloudellisten ja

1...1..5.

organisatoristen edellytysten ottaminen lakitasolle edellyttäisi asetuksen 2 §:n 1 momentin kumoamista.

Nykyisin sähkömarkkina-asetuksen 9 §:ssä olevien sähkömarkkinalain soveltamisalaa rajaavien säännösten ottaminen lain tasolle edellyttäisi sähkömarkkina-asetuksen 9 §:n kumoamista. Koska 9 § on kyseisen luvun ainoa pykälä, olisi koko luku kumottava.

Huoltovarmuuskeskuksesta annetun asetuksen 1 §:ssä olevaan Huoltovarmuuskeskuksen tehtäväluetteloon tulisi lisätä vakavan tehopulan hoitoon tarkoitetun hitaan varakapasiteetin ylläpitotehtävä.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Sähkömarkkinalain 27 a §:n 1 momenttia koskevaa muutosta sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkösopimuksiin, jos 1 momentissa tarkoitettu viivästys on tapahtunut lain voimaantulon jälkeen. Tämä on perusteltua, koska eurovaluutan käyttöönotto ja kahden erisuuruisen vakiokorvauksen soveltaminen saattaisi aiheuttaa epävarmuutta kuluttajien suojaksi tarkoitettua vakiokorvauksen määrästä.

Lain voimaan tullessa voimassa olevat 6 §:n 2 momentin, 13 §:n, 22 §:n 2 momentin, 23 §:n taikka 34 §:n 1 tai 2 momentin nojalla annetut kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset jäisivät voimaan, kunnes sähkömarkkinaviranomainen päätöksellään toisin määrää.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4. Säättämisyjärjestys

4.1. Eriyttäminen

Sähköliiketoimintojen eriyttämistä koskevat säännökset voidaan esitetyssä muodossa säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Viranomaisten norminantovaltuuksia

koskevia ehdotuksia käsitellään jäljempänä erillisessä luvussa.

4.2. Hidas varakapasiteetti

Huoltovarmuuskeskuksen asema sopijatahona

Ehdotetussa järjestelmässä Huoltovarmuuskeskus voisi tehdä päätöksen vakavan tehopulan hoitoon varatun hitaan reservikapasiteetin käyttöönotosta tilanteessa, joka ei vielä täyttäisi valmiuslaissa määriteltyjen poikkeusolojen tunnusmerkkejä. Kyse on yhteiskunnan toimenpiteistä normaalioloissa alalla, jolla markkinat eivät enää tuota riittävää huoltovarmuutta. Huoltovarmuuskeskusta voidaan pitää soveliaana sopijatahona, sillä ehdotettu järjestelmä muodostaisi osan huoltovarmuuden turvaamista koskevasta kokonaisjärjestelmästä.

Huoltovarmuuskeskuksen tehtävänä on huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain nojalla huoltovarmuuden kehittäminen ja ylläpito. Sen lisäksi Huoltovarmuuskeskukselle on myönnetty erityisiä huoltovarmuuden turvaamiseen liittyviä tehtäviä Huoltovarmuuskeskuksesta annetussa asetuksessa. Näistä tehtävistä voi mainita muun muassa valtion varmuusvarastointiin liittyvän suunnittelun, rakennuttamisen, kauppatoimet ja hallinnon, sopimusten tekemisen ja vapautusten myöntämisen varmuusvarastointimaksusta sekä tuontipolttoaineiden velvoitevarastointiin liittyvien hallintotehtävien hoitamisen sekä lainsäädännön seuraamisen. Huoltovarmuuskeskuksella ei kuitenkaan ole sellaista kosketusta sähkömarkkinoiden toimintaan, että se kykenisi yksin arvioimaan järjestelmän piirissä olevan varakapasiteetin käynnistystarpeen. Huoltovarmuuskeskuksen päätöksentekoa järjestelmään varatun kapasiteetin käyttöönotosta rajoittaisivat sähkömarkkinalakiin ehdotettavat kapasiteetin käyttöönoton edellytykset sekä käyttöönottoa koskevat suositusluontoiset suuntaviivat. Sekä Energiemarkkinavirasto, jolta Huoltovarmuuskeskus pyytäisi lausunnon

suuntaviivoista, että järjestelmävastaava, jonka tietoihin sähkömarkkinoilla käytössä olevasta kapasiteetista vakavan tehopulan hoitoon tarkoitetun kapasiteetin käyttöönottopäätös osin perustuisi, olisivat Huoltovarmuuskeskuksen yhteistyötahoja järjestelmässä.

Perustuslakivaliokunta on ulkomaalaislain muuttamista koskevassa lausunnossaan (PeVL 17/2001 vp.) käsitellyt tilapäisen suojelun käyttöönottoa koskevan päätöksen luonnetta normi- tai hallintopäätökseenä. Valiokunta on lausunnossaan päätenyt siihen, että kyse on hallinnollisen päätöksenteon piiriin kuuluvasta ratkaisutoiminnasta ja siten hallintopäätöksen tekemisestä. Tilapäiseen suojeluun liittyvien asioiden periaatteellisen merkityksen vuoksi perustuslakivaliokunta piti tarpeellisena, että niistä päätetään valtioneuvoston yleisistunnossa. Valtioneuvosto ei kuitenkaan sovellu vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettua hitaan varakapasiteetin käyttöönoton edellytyksiä harkitsevaksi päätöksentekotahoksi, yhtäältä siksi, ettei päätöksentekoon liity merkittävässä määrin poliittista tai tarkoituksenmukaisuusharkintaa ja toisaalta päätöksentekotilanteiden kiireellisyyden vuoksi. Valtioneuvoston tekemä käyttöönottopäätös edellyttäisi lähtökohtaisesti, että Huoltovarmuuskeskus ryhtyisi sopimusperusteisen järjestelmän mukaisesti käyttämään järjestelmään varattua kapasiteettia. Mikäli esimerkiksi ilmojen nopean lauhtumisen vuoksi sekä muiden käyttöönottopäätökseen johtaneissa perusteissa tapahtuneiden muutosten vuoksi järjestelmään varatun reservin käyttö ei enää olisikaan tarpeen, olisi valtioneuvoston tehtävä uusi päätös, jossa todettaisiin, etteivät käyttöönoton edellytykset enää täyty.

Huoltovarmuusrahaston käyttäminen järjestelmän rahoituksessa

Huoltovarmuusrahasto on perustuslain 87 §:ssä tarkoitettu talousarvion ulkopuolinen rahasto. Perustuslain 87 §:n mukaan lailla voidaan säätää valtion rahaston jättämisestä talousarvion ulkopuolelle, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Huoltovarmuuden

turvaamisesta annetun lain 15 §:n mukaan lailla voidaan säätää, että rahaston varoista maksetaan muitakin kuin kyseisessä laissa tarkoitettuja huoltovarmuuden turvaamisesta aiheutuvia menoja. Valmiuslain 2 §:ssä määritellään, mitä laissa tarkoitetaan poikkeusoloilla. Vaikkei huoltovarmuuden turvaamisesta annetussa laissa olekaan viittausta valmiuslain mukaisiin poikkeusoloihin, voinee valmiuslaissa määriteltyjen poikkeusolojen sekä huoltovarmuuden turvaamisesta annetussa laissa tarkoitettujen poikkeusolojen katsoa merkitsevän samaa asiantilaa. Koska ehdotetun järjestelmän käyttöönotto olisi mahdollista tilanteessa, joka ei vielä täyttäisi valmiuslaissa määriteltyjä poikkeusolojen edellytyksiä on ehdotuksessa kyseessä huoltovarmuusrahaston käyttötarkoituksen laajennus, jota on arvioitava perustuslain 87 §:ssä säädetyn välttämättömyyседелlytyksen kannalta. Lisäksi järjestelmän rahoittaminen ja ylläpitäminen merkitsisivät eräitä uusia tuloja huoltovarmuusrahastoon sekä rahaston varojen käyttämistä osaksi uuteen käyttötarkoitukseen, mikä saattaa olla tulkittavissa huoltovarmuusrahaston käyttötarkoituksen olennaiseksi laajentamiseksi. Lakiehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan tällöin — edellyttäen, että ehdotuksen arvioidaan täyttävän perustuslain 87 §:ssä säädetyn välttämättömyyседелlytyksen — eduskunnassa vähintään kahden kolmasosan enemmistö annetuista äänistä, vaikka laki voidaankin säätää perustuslain 72 §:n mukaisesti tavallisen lain säätämisestä määrättyssä järjestyksessä.

4.3. Perustuslaista johtuvat säädösmuutokset

Elinkeinon harjoittamisen vapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin nojalla jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslain mukaista elinkeinovapauden periaatetta pidetään elinkeinonharjoittamista koskevana pääsääntönä, josta poikkeaminen on

1...1..5.

kuitenkin luvanvaraistamisella mahdollista. Luvanvaraisuudesta on aina säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeuden rajoitusta koskevat tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. Rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista.

Sähkömarkkinalain 4 §:n nojalla sähköverkkotoimintaa saavat harjoittaa vain sähköverkkoluvan haltijat. Muutosehdotuksella nostettaisiin lain tasolle luvanvaraisuudelle asetetut edellytykset sekä säännökset, jotka vapauttavat verkonhaltijan velvollisuudesta hakea sähköverkkolupaa. Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 3 §:n 10 kohdan (320/1979) mukaan sähkön tuottaminen ja siirto sekä sen toimittaminen muuhun kuin omaan käyttöön kuuluvat elinkeinoiniin, joiden harjoittamisesta säädetään erikseen lailla tai asetuksella. Uudistuneen perusoikeussääntelyn nojalla ei elinkeinonharjoittamisen luvanvaraisuudesta voi säätää asetuksella vaan tästä on säädettävä lakitasolla.

Julkisten hallintotehtävien antaminen muulle kuin viranomaiselle

Verkonhaltijan määrääminen järjestelmävastuuseen merkitsee perustuslakivaliokunnan mukaan lailla säädettyjen julkisten hallintotehtävien antamista muulle kuin viranomaiselle (PeVL 4/2000 vp.). Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Maakaasumarkkinalakia koskevassa lausunnossaan perustuslakivaliokunta on katsonut, että yhden verkonhaltijan määrääminen järjestelmävastuuseen on maakaasuverkkotoiminnan luonteen vuoksi perusteltua ja tarkoituksenmukaista. Edelleen valiokunta on katsonut, ettei toiminnan tosiasiallisen luonteen vuoksi ole syytä olettaa, että järjestely sellaisenaan vaarantaisi hyvän hallinnon vaatimuksia taikka muiden verkonhaltijoiden perusoikeuksia tai

oikeusturvaa. Järjestelmävastuussa olevan kantaverkonhaltijan järjestelmävastuun toteuttamiseksi asettamien ehtojen kohteena olevien yritysten oikeusturvan varmistamiseksi valiokunta on kuitenkin katsonut, että perustuslain 124 §:n vaatimusten täyttämiseksi sähkömarkkinaviranomaisen tulisi vahvistaa mainitut ehdot ennen niiden käyttöönottamista.

Perustuslakivaliokunnan maakaasumarkkinalain järjestelmävastuuta koskevat kannanotot esitetään otettavaksi huomioon myös sähkömarkkinalain järjestelmävastuuta koskevassa sääntelyssä.

Valtuutussäännökset

Perustuslain 80 §:llä uudistettiin asetuksen antamista ja lainsäädäntövallan käyttämistä koskevaa sääntelyä. Uudistuneen perustuslakisääntelyn mukaisesti ehdotetaan eräiden sähkömarkkinalakiin sisällytettävien valtuutussäännösten muuttamista. Asetuksenantamisvaltuus osoitettaisiin valtioneuvostolle, kun kyse on laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä asioista, joiden merkitys sitä edellyttää. Kauppa- ja teollisuusministeriölle osoitettu asetuksenantamisvaltuus koskisi teknisuontoisempia sekä yhteiskunnalliselta tai poliittiselta merkitykseltään vähäisempiä kysymyksiä.

Energiamarkkinaviraston toimivallan osalta sähkömarkkinalain valtuutussäännökset

muutettaisiin vastaamaan perustuslain ja maakaasumarkkinalain sääntelyä. Energiamarkkinavirastolle annettaisiin perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaisesti toimivalta antaa soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattuja oikeussääntöjä, kun tähän on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai ministeriön taikka valtioneuvoston asetuksella.

Energiamarkkinaviraston antamat päätökset tai määräykset koskisivat verkonhaltijan julkaistavia tunnuslukuja, vähittäismyyntiehtojen ja -hintojen sekä niiden määräytymisperusteiden ilmoittamista, sähkön hinnan muodostumisen erittelyä ja sähkön keskimääräistä hintatasoa kuvaavia tietoja sekä eräitä eriytettyjen tilinpäätöksen laatimiseen liittyviä seikkoja. Energiamarkkinavirastolla on sähkömarkkinoiden valvonnasta ja toimivuuden edistämisestä vastaavana sekä lupia myöntävänä viranomaisena sähkömarkkinoiden toimintaa ja markkinoiden osapuolia koskevaa erityisasiantuntemusta, joka luo edellytykset tällaiselle päätöksenteolle.

Ehdotukseen liittyvien valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi hallitus pitää suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

1.

Laki**sähkömarkkinalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun sähkömarkkinalain (386/1995) 31 §:n 2 momentti,

muutetaan lain 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 12 ja 13 kohta, 4 §:n 2 momentti, 5 §, 6 §:n 2 momentti, 7 §:n 2 kohta, 11 ja 13 §, 15 §:n 4 momentti, 4 luvun otsikko, 16 §:n 2 ja 4 momentti, 16 b §:n 2 momentti, 16 c §:n 1 ja 2 momentti, 16 d §, 19 §:n 1 momentti, 22 §:n 2 momentti, 23 §, 27 a §:n 1 momentti, 28—30 §, 31 §:n 1 momentti, 32 ja 33 §, 34 §:n 1 ja 2 momentti sekä 51 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 12 ja 13 kohta, 4 luvun otsikko, 16 §:n 2 ja 4 momentti, 16 b §:n 2 momentti, 16 c §:n 1 ja 2 momentti ja 16 d § laissa 332/1998 sekä 27 a §:n 1 momentti laissa 466/1999, sekä

lisätään 4 §:ään uusi 3 momentti, 16 c §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 332/1998, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, lakiin uusi 16 e § ja 42 §:ään uusi 2 momentti, sekä lakiin uusi 47 ja 52 a § seuraavasti:

2 §

Tämän lain 2 ja 3 luvun sekä 35 ja 36 §:n säännöksiä ei sovelleta puolustushallinnon sähköverkkoihin eikä voimalaitoksiin.

3 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 12) *ministeriöllä* kauppa- ja teollisuusministeriötä;
13) *sähkömarkkinaviranomaisella* Energiamarkkinavirastoa;

4 §

Luvanvaraista ei ole:

- 1) sähköverkkotoiminta, jossa yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevalla sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähköjakelua;
2) sähköverkon suunnittelu.
Sähkömarkkinaviranomainen voi

yksittäistapauksissa määrääjäksi tai toistaiseksi sallia sähköverkkotoiminnan harjoittamisen ilman sähköverkkolupaa. Edellytyksenä on, että verkonhaltijan sähköverkolla on vähäinen merkitys sähkön siirron kannalta.

5 §

Sähköverkkolupa myönnetään, jos luvanhakijalla on tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset huolehtia sähköverkkotoiminnastaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut edellytykset täyttyvät, jos

- 1) hakijan organisaatio vastaa sen verkkotoiminnan laajuutta ja luonnetta;
2) hakijalla on palveluksessaan riittävä henkilöstö;
3) hakijalla on palveluksessaan käytön johtaja sekä, jos hakija suorittaa sähkötoita, sähkötoiden johtaja, jotka täyttävät sähköturvallisuuslaissa (410/1996) ja sen nojalla säädetyt kelpoisuusvaatimukset;
4) hakijalla on taloudelliset edellytykset kannattavaan sähköverkkotoimintaan.

Lisäksi edellytetään, että 16 §:ssä tarkoitettuun järjestelmävastuuseen määrättävä kantaverkonhaltija järjestää valtakunnallisen tasevastuun hoitamiseen liittyvät tehtävät erillisen toimintayksikkönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi.

Lupaan voidaan liittää toiminnan kannalta tarpeellisiksi katsottavia ehtoja. Lupaa tai luvan ehtoja voidaan muuttaa, jos toiminnan 1 momentissa tarkoitettut edellytykset muuttuvat.

Lupaa ei voida siirtää toiselle yhteisölle tai laitokselle.

6 §

Luvanhaltija voi sopia toisen luvanhaltijan kanssa vastualueen muutoksesta. Muutoksesta on ilmoitettava alueen liittyjille ja sähkömarkkinaviranomaiselle. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksessa annettavista tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä.

7 §

Sähkömarkkinaviranomainen voi peruuttaa sähköverkkoluvan:

2) jos luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä; taikka

11 §

Ministeriön asetuksella voidaan säätää, että sähkön siirtoa koskevista pyynnöistä, neuvotteluiden aloittamisesta ja niiden tuloksista on ilmoitettava sähkömarkkinaviranomaiselle ja kansainvälisille järjestöille, jos Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät.

13 §

Verkonhaltijan tulee ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle verkkopalvelujensa voimassa olevat myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksessa

1...1..5.

annettavista tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä.

Verkonhaltijan tulee julkaista verkkopalvelujensa hintatasoa sekä verkkotoiminnan tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavia tunnuslukuja. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tunnuslukuja julkaisemisvelvollisuus koskee, mitä kaavoja ja ohjeita tunnuslukuja laskettaessa noudatetaan sekä miten tunnusluvut julkaistaan.

15 §

Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamisesta.

4 luku

Järjestelmävelvoitteet ja sähkökauppojen selvitys

16 §

Järjestelmävastuussa oleva kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkön siirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten kuormien käyttämiselle. Ehtoja voidaan soveltaa sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu sähkömarkkinaviranomaisen päätöksellä. Vahvistettuja ehtoja voidaan soveltaa muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteuttamistavasta ja sisällöstä voidaan antaa ministeriön asetuksella.

16 b §

Tarkempia säännöksiä tasevastuun sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

16 c §

Verkonhaltija ja muu sähkömarkkinoiden osapuoli ovat velvollisia huolehtimaan taseselvityksestä.

Taseselvityksen tulee perustua sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Tarkempia säännöksiä taseselvityksen sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Ministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tyyppikuormituskäyrästä, niiden soveltamisesta ja tarvittavista mittauksista.

16 d §

Sähkömarkkinoiden osapuolet ovat velvollisia ilmoittamaan tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämiä sähkön tuotantoa, käyttöä ja toimituksia koskevia mittaustietoja ja muita tietoja. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä. Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä.

16 e §

Tässä luvussa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettuja tehtäviä hoidettaessa saatujen ja laadittujen asiakirjojen sekä niihin sisältyvien tietojen salassapitovelvollisuuteen samoin kuin näitä tehtäviä hoidettaessa saatuja tietoja koskevaan vaitiolovelvollisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon sekä salassapitovelvollisuuden rikkomiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 22 ja 23 §:ää sekä 24 §:n 1 momentin 20 kohtaa myös silloin, kun kysymys ei ole asiakirjasta, johon mainittua lakia sen 4 §:n mukaan sovelletaan.

19 §

Lupahakemuksessa on esitettävä valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetyt tiedot ja selvitykset.

22 §

Vähittäismyyjän tulee toimittaa voimassa olevat vähittäismyyntiehtot ja -hinnat sekä

1....1..5.

niiden määräytymisperusteet sähkömarkkinaviranomaiselle.

Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkemmat määräykset, mitä vähittäismyyntiehtoihin ja -hintoihin sekä niiden määräytymisperusteisiin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa.

23 §

Sähkönmyyjän tulee esittää laskutuksessa asiakkaalleen erittely siitä, miten sähkön hinta muodostuu. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkemmat määräykset siitä, mitä tietoja sähkön siirtoa ja sähköenergiaa koskevaan laskuun tulee sisällyttää.

Vähittäismyyjien tulee julkaista sähkön keskimääräistä hintatasoa kuvaavia tietoja. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa määräyksiä julkaisemisessa noudatettavasta menettelystä.

27 a §

Vakiokorvaus liittymän kytkemisen viivästyessä. Jos liittymän kytkeminen viivästyy, liittyjällä on oikeus vakiokorvaukseen. Sen määrä on kahden ensimmäisen viivästysviikon aikana kultakin alkaneelta viivästysviikolta 5 prosenttia liittymismaksusta ja tämän jälkeen kultakin alkaneelta viivästysviikolta 10 prosenttia liittymismaksusta. Vakiokorvauksen enimmäismäärä on 30 prosenttia liittymismaksusta. Se on kuitenkin enintään 1 700 euroa. Mainittua euromäärää voidaan valtioneuvoston asetuksella muuttaa, jos taloudellinen ja rahaolojen kehitys antavat siihen aihetta. Vakiokorvausta laskettaessa käytetään perusteena niitä maksuja, joita jakeluverkonhaltija yleisesti liittymisestä perii ilman erityisoloista johtuvia korotuksia.

28 §

Sähkömarkkinoilla toimivan yrityksen on eriyttävä sähköverkkotoiminta, sähkön myyntitoiminta ja sähkön tuotantotoiminta toisistaan sekä muista, sähköliiketoimintoihin kuulumattomista toiminnoista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että sähköverkkotoiminnan ja sähkön

myyntitoiminnan seuraavat osatoiminnot on eriytettävä toisistaan:

- 1) sähkön tukkumyynti ja sähkön vähittäismyynti;
- 2) 21 §:n 1 momentissa tarkoitettu sähkön vähittäismyynti ja muu sähkön vähittäismyynti;
- 3) jakeluverkossa tapahtuva ja muu sähköverkkotoiminta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja sähköliiketoimintoja ei kuitenkaan tarvitse eriyttää toisistaan ja muista liiketoiminnoista, jos liiketoiminta on merkitykseltään vähäistä. Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin liiketoiminta on merkitykseltään vähäistä.

29 §

Eriyttämällä tarkoitetaan tässä laissa sitä, että eriytettävälle sähköliiketoiminnoille on tilikausittain laadittava tuloslaskelma ja tase. Tuloslaskelma ja tase, joiden tulee olla yrityksen kirjanpidosta johdettavissa, on laadittava soveltuvin osin kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti.

30 §

Sähköliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen sähköliiketoimintoja koskeva kirjanpito tulee tilikausittain eriyttää kunnan muusta kirjanpidosta sekä kunnan muiden laitosten kirjanpidosta. Laitokselle tulee laatia oma tuloslaskelma ja tase.

31 §

Sähköliiketoimintaa harjoittavan yhteisön sekä kunnan tai valtion laitoksen tilintarkastajien tulee tarkastaa eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot osana yhteisön, kunnan tai laitoksen lakisääteistä tilintarkastusta.

32 §

Sähköverkkotoiminnan ja sähkön myyntitoiminnan tilinpäätökset tulee ottaa osaksi sähköliiketoimintaa harjoittavan yrityksen tai konsernin taikka kunnan tai kuntayhtymän virallista tilinpäätöstä sekä osaksi julkaistavaa vuosikertomusta tai vuosikatsausta taikka muuta vastaavaa yrityksen tai konsernin taikka kunnan tai

kuntayhtymän julkisesti sidosryhmiensä saataville toimittamaa asiakirjaa.

33 §

Liiketapahtumat ja tase-erät tulee kirjata liiketoimintojen tuloslaskelmiin ja taseisiin aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Yhteiset tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä laskennallisesti eri toiminnoille siten, että aiheuttamisperiaate mahdollisuuksien mukaan toteutuu.

Poistojen tulee eriytyessä tilinpäätöksissä perustua hankintamenoihin. Laadittaessa eriytettyä tilinpäätöstä ensimmäistä kertaa käyttöomaisuuden hankintamenot tulee sisällyttää siihen suunnitelmanmukaisilla poistoilla vähennettynä.

Valittua eriyttämismenettelyä tulee noudattaa jatkuvasti, jollei sen muuttamiseen ole perusteltua syytä. Muutoksista tulee tehdä selvitys eriytetyn tilinpäätöksen yhteydessä.

34 §

Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä:

- 1) perusteista, joiden mukaan tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan eri liiketoiminnoille;
- 2) perusteista, joiden mukaan yksittäistä sähköliiketoimintoa koskevat tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan;
- 3) yhteisten tulojen ja menojen sekä tase-erien kirjaamisesta eri liiketoiminnoille;
- 4) eriytettyjen tuloslaskelmien ja taseiden sekä verkonhaltijan tuloslaskelman ja taseen kaavasta;
- 5) eriytettyihin tilinpäätöksiin sekä verkonhaltijan tilinpäätökseen sisällytettävistä lisätiedoista;
- 6) eriytettyjen tilinpäätösten sekä verkonhaltijan tilinpäätöksen toimittamisesta sähkömarkkinaviranomaiselle.

Eriytettyjen tilinpäätösten yhteydessä tulee julkaista tilinpäätösten laatimisperusteita selventäviä tietoja sekä verkonhaltijan toimintaa kuvaavia tunnuslukuja. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tietoja ja tunnuslukuja julkaisemisvelvollisuus koskee sekä miten tiedot ja tunnusluvut julkaistaan.

42 §

Puolustushallinnon on annettava 1 momentissa tarkoitettuja tietoja vain ministeriölle ja sähkömarkkinaviranomaiselle niiden pyynnöstä.

47 §

Rangaistus 16 e §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan.

51 §

Ministeriön ja sähkömarkkinaviranomaisen tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

52 a §

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) mukaisen huoltovarmuusrahaston varoin voidaan ylläpitää Suomen sähköjärjestelmää uhkaavan vakavan tehopulan hoitamiseksi tarkoitettua sähköntuotannon hidasta varakapasiteettia.

Huoltovarmuuskeskus tekee valtion puolesta sopimukset, jotka koskevat vakavan tehopulan hoitamiseen tarkoitettua hitaan varakapasiteetin ylläpitoa ja käyttöä. Kyseisen kapasiteetin käyttö on mahdollista vain niin pitkään ja siinä määrin kuin se on välttämätöntä vakavan tehopulan hoitamiseksi. Huoltovarmuuskeskus valvoo sopimusten noudattamista. Huoltovarmuuskeskus tulouttaa sähkön myynnistä saadut tulot

huoltovarmuusrahastoon.

Huoltovarmuuskeskus päättää vakavan tehopulan hoitamiseen tarkoitettua hitaan reservikapasiteetin käyttöä. Käytön edellytyksenä on, että sähkön riittävyys on vakavasti uhattuna, että järjestelmävastaavan kokoamien ennustetietojen ja suunnitelmien mukaan saatavilla oleva sähkön tuotantokapasiteetti on täysin käytössä sekä että sähkön tuonti ei ole tilanteen korjaamiseksi mahdollista. Huoltovarmuuskeskus laatii suositukset suuntaviivat käyttön tarkemmista edellytyksistä.

Huoltovarmuuskeskuksen 3 momentin nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2002.

Lain 27 a §:n 1 momenttia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkösopimuksiin, jos momentissa tarkoitettu viivästys on tapahtunut lain voimaantulon jälkeen.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 6 §:n 2 momentin, 13 §:n, 22 §:n 2 momentin, 23 §:n taikka 34 §:n 1 tai 2 momentin nojalla annetut kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset jäävät voimaan, kunnes sähkömarkkinaviranomaisen päätöksellä toisin määrätään.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 13 päivänä syyskuuta 2002.

Tasavallan Presidentti

1...1..5.

TARJA HALONEN

Kauppa- ja teollisuusministeri *Sinikka Mönkäre*

1...1..5.

*Liite
Rinnakkaistekstit*

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun sähkömarkkinalain (386/1995) 31 §:n 2 momentti,
muutetaan lain 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 12 ja 13 kohta, 4 §:n 2 momentti, 5 §, 6 §:n 2 momentti, 7 §:n 2 kohta, 11 ja 13 §, 15 §:n 4 momentti, 4 luvun otsikko, 16 §:n 2 ja 4 momentti, 16 b §:n 2 momentti, 16 c §:n 1 ja 2 momentti, 16 d §, 19 §:n 1 momentti, 22 §:n 2 momentti, 23 §, 27 a §:n 1 momentti, 28—30 §, 31 §:n 1 momentti, 32 ja 33 §, 34 §:n 1 ja 2 momentti sekä 51 §,
 sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 12 ja 13 kohta, 4 luvun otsikko, 16 §:n 2 ja 4 momentti, 16 b §:n 2 momentti, 16 c §:n 1 ja 2 momentti ja 16 d § laissa 332/1998 sekä 27 a §:n 1 momentti laissa 466/1999, sekä
lisätään 4 §:ään uusi 3 momentti, 16 c §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 332/1998, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, lakiin uusi 16 e § ja 42 §:ään uusi 2 momentti, sekä lakiin uusi 47 ja 52 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Tämän lain säännöksistä voidaan poiketa puolustushallinnon sähköverkkojen ja voimalaitosten osalta siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Tämän lain 2 ja 3 luvun sekä 35 ja 36 §:n säännöksiä ei sovelleta puolustushallinnon sähköverkkoihin eikä voimalaitoksiin.

3 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

12) *ministeriöllä* valtioneuvoston ohjesäännössä (1522/1995) tarkoitettua asianomaista ministeriötä;
 13) *sähkömarkkinaviranomaisella* viranomaisella, jonka tehtävänä on sähkömarkkinoiden valvonta tämän lain mukaisesti;

12) *ministeriöllä* kauppa- ja teollisuusministeriötä;

13) *sähkömarkkinaviranomaisella* Energiamarkkinavirastoa;

4 §

4 §

Luvanvaraista ei *kuitenkaan* ole sellainen asetuksella tarkemmin määriteltävä sähköverkkotoiminta, jolla on vähäinen merkitys. *Lisäksi sähkömarkkinaviranomainen voi*

Luvanvaraista ei ole:

1) *sähköverkkotoiminta, jossa yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevalla sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähkönjakelua;*

1...1..5.

Voimassa oleva laki

yksittäistapauksissa vapauttaa määrääjäksi tai toistaiseksi verkonhaltijan luvanvaraisuudesta, jos verkonhaltijan sähköverkolla on vähäinen merkitys sähkön siirron kannalta.
(uusi)

5 §

Lupa myönnetään, jos luvanhakijalla on tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset huolehtia hakemastaan sähköverkkotoiminnasta siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.
(uusi)

(uusi)

Lupaan voidaan liittää toiminnan kannalta tarpeellisiksi katsottavia ehtoja.

Lupaa ei voida siirtää toiselle yhteisölle tai laitokselle

6 §

Luvanhaltija voi sopia toisen luvanhaltijan kanssa vastuualueen muutoksesta. Muutoksesta on ilmoitettava alueen liittyjille ja sähkömarkkinaviranomaiselle siten kuin ministeriö määrää.

1...1..5.

Ehdotus

2) sähköverkon suunnittelu.

Sähkömarkkinaviranomainen voi yksittäistapauksissa määrääjäksi tai toistaiseksi sallia sähköverkkotoiminnan harjoittamisen ilman sähköverkkolupaa. Edellytyksenä on, että verkonhaltijan sähköverkolla on vähäinen merkitys sähkön siirron kannalta.

5 §

Sähköverkkolupa myönnetään, jos luvanhakijalla on tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset huolehtia sähköverkkotoiminnastaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut edellytykset täyttyvät, jos

- 1) hakijan organisaatio vastaa sen verkkotoiminnan laajuutta ja luonnetta;
- 2) hakijalla on palveluksessaan riittävä henkilöstö;
- 3) hakijalla on palveluksessaan käytön johtaja sekä, jos hakija suorittaa sähkötöitä, sähkötöiden johtaja, jotka täyttävät sähköturvallisuuslaissa (410/1996) ja sen nojalla säädetty kelpoisuusvaatimukset;
- 4) hakijalla on taloudelliset edellytykset kannattavaan sähköverkkotoimintaan.

Lisäksi edellytetään, että 16 §:ssä tarkoitettuun järjestelmävastuuseen määrättävä kantaverkonhaltija järjestää valtakunnallisen tasevastuun hoitamiseen liittyvät tehtävät erillisen toimintayksikkönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi.

Lupaan voidaan liittää toiminnan kannalta tarpeellisiksi katsottavia ehtoja. Lupaa tai luvan ehtoja voidaan muuttaa, jos toiminnan 1 momentissa tarkoitetut edellytykset muuttuvat.

Lupaa ei voida siirtää toiselle yhteisölle tai laitokselle.

6 §

Luvanhaltija voi sopia toisen luvanhaltijan kanssa vastuualueen muutoksesta. Muutoksesta on ilmoitettava alueen liittyjille ja sähkömarkkinaviranomaiselle. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksessa

annettavista tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä.

7 §

Sähkömarkkinaviranomainen voi peruuttaa sähköverkkoluvan:

2) jos luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä tai ehtoja; tai

2) jos luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä; taikka

11 §

Ministeriö voi määrätä, että sähkön siirtoa koskevista pyynnöistä, neuvotteluiden aloittamisesta ja niiden tuloksista on ilmoitettava sähkömarkkinaviranomaiselle ja kansainvälisille järjestöille, jos Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät.

11 §

Ministeriön asetuksella voidaan säätää,

13 §

Ministeriö voi määrätä verkonhaltijan ilmoittamaan verkkopalvelujensa voimassa olevat myyntiehdot ja -hinnat ja niiden määräytymisperusteet sähkömarkkinaviranomaiselle tai valtuuttamalleen yhteisölle.

13 §

Verkonhaltijan tulee ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle verkkopalvelujensa voimassa olevat myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksessa annettavista tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä.

Verkonhaltijan tulee julkaista verkkopalvelujensa hintatasoa sekä verkkotoiminnan tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavia tunnuslukuja ministeriön määräyksen mukaisesti. Ministeriö voi määrätä verkonhaltijan ilmoittamaan tiedot sähkömarkkinaviranomaiselle tai valtuuttamalleen yhteisölle.

Verkonhaltijan tulee julkaista verkkopalvelujensa hintatasoa sekä verkkotoiminnan tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavia tunnuslukuja. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tunnuslukuja julkaisemisvelvollisuus koskee, mitä kaavoja ja ohjeita tunnuslukuja laskettaessa noudatetaan sekä miten tunnusluvut julkaistaan.

15 §

Ministeriö voi antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamisesta.

15 §

Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamisesta.

4 luku

Järjestelmävastuu, tasevastuu ja taseselvitys

16 §

1...1..5.

4 luku

Järjestelmävelvoitteet ja sähkökauppojen selvitys

16 §

Voimassa oleva laki

Järjestelmävastuussa oleva kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkön siirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten kuormien käyttämiselle.

Tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteutustavasta ja sisällöstä voidaan antaa asetuksella.

16 b §

Tarkempia säännöksiä tasevastuun sisällöstä voidaan antaa asetuksella.

16 c §

Verkonhaltija ja muu sähkömarkkinoiden osapuoli ovat velvollisia huolehtimaan taseselvityksestä *siten kuin asetuksella tarkemmin* säädetään.

Taseselvityksen tulee perustua sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin siten kuin asetuksella säädetään. *Ministeriö antaa tarkemmat säännökset tyyppikuormituskäyristä, ja niiden soveltamisesta ja tarvittavista mittauksista.* (uusi)

16 d §

Sähkömarkkinoiden osapuolet ovat velvollisia ilmoittamaan tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämiä sähkön tuotantoa, käyttöä ja toimituksia koskevia mittaustietoja ja muita tietoja *siten kuin asetuksella säädetään*. Ministeriö voi antaa tarkempia säännöksiä tiedonvaihdossa

1...1..5.

Ehdotus

Järjestelmävastuussa oleva kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkön siirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten kuormien käyttämiselle. *Ehtoja voidaan soveltaa sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu sähkömarkkinaviranomaisen päätöksellä. Vahvistettuja ehtoja voidaan soveltaa muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.*

Tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteuttamistavasta ja sisällöstä voidaan antaa *ministeriön* asetuksella.

16 b §

Tarkempia säännöksiä tasevastuun sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

16 c §

Verkonhaltija ja muu sähkömarkkinoiden osapuoli ovat velvollisia huolehtimaan taseselvityksestä.

Taseselvityksen tulee perustua sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin siten kuin *valtioneuvoston* asetuksella *tarkemmin* säädetään.

Tarkempia säännöksiä taseselvityksen sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Ministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tyyppikuormituskäyristä, niiden soveltamisesta ja tarvittavista mittauksista.

16 d §

Sähkömarkkinoiden osapuolet ovat velvollisia ilmoittamaan tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämiä sähkön tuotantoa, käyttöä ja toimituksia koskevia mittaustietoja ja muita tietoja. *Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä.*

noudatettavista menettelytavoista.

(uusi)

19 §

Lupahakemuksessa on esitettävä asetuksella säädettävät ja ministeriön tarkemmin määräämät tiedot ja selvitykset.

22 §

Ministeriö voi määrätä vähittäismyyjät toimittamaan voimassa olevat vähittäismyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet sähkömarkkinaviranomaiselle tai valtuuttamalleen yhteisölle.

23 §

Sähkönmyyjän tulee ministeriön määräämällä tavalla esittää laskutuksessa asiakkaalleen erittely siitä, miten sähkön hinta muodostuu.

Vähittäismyyjien tulee julkaista sähkön keskimääräistä hintatasoa kuvaavia tietoja ministeriön määräämällä tavalla.

Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä.

16 e §

Tässä luvussa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettuja tehtäviä hoidettaessa saatujen ja laadittujen asiakirjojen sekä niihin sisältyvien tietojen salassapitovelvollisuuteen samoin kuin näitä tehtäviä hoidettaessa saatuja tietoja koskevaan vaitiolovelvollisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon sekä salassapitovelvollisuuden rikkomiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 22 ja 23 §:ää sekä 24 §:n 1 momentin 20 kohtaa myös silloin, kun kysymys ei ole asiakirjasta, johon mainittua lakia sen 4 §:n mukaan sovelletaan.

19 §

Lupahakemuksessa on esitettävä valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetyt tiedot ja selvitykset.

22 §

Vähittäismyyjän tulee toimittaa voimassa olevat vähittäismyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet sähkömarkkinaviranomaiselle. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkemmat määräykset, mitä vähittäismyyntiehtoihin ja -hintoihin sekä niiden määräytymisperusteisiin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa.

23 §

Sähkönmyyjän tulee esittää laskutuksessa asiakkaalleen erittely siitä, miten sähkön hinta muodostuu. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkemmat määräykset siitä, mitä tietoja sähkön siirtoa ja sähköenergiaa koskevaan laskuun tulee sisällyttää.

Vähittäismyyjien tulee julkaista sähkön keskimääräistä hintatasoa kuvaavia tietoja. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa määräyksiä julkaisemisessa noudatettavasta

Voimassa oleva laki

27 a §
Vakiokorvaus liittymän kytkemisen viivästyessä. Jos liittymän kytkeminen viivästyy, liittyjällä on oikeus vakiokorvaukseen. Sen määrä on kahden ensimmäisen viivästysviikon aikana kultakin alkaneelta viivästysviikolta 5 prosenttia liittymismaksusta ja tämän jälkeen kultakin alkaneelta viivästysviikolta 10 prosenttia liittymismaksusta. Vakiokorvauksen enimmäismäärä on 30 prosenttia liittymismaksusta, kuitenkin enintään 10 000 markkaa. Mainittua markkamäärää voidaan asetuksella muuttaa, milloin taloudellinen ja rahaolojen kehitys antavat siihen aiheita. Vakiokorvausta laskettaessa käytetään perusteena niitä maksuja, joita jakeluverkonhaltija yleisesti liittymisestä perii ilman erityisolosuhteista johtuvia korotuksia.

28 §
 Verkonhaltijan ja sähkönmyyjän on eriytetävä verkkotoiminta, sähkön myyntitoiminta ja sähkön tuotantotoiminta toisistaan sekä muista liiketoiminnoista.

Asetuksella voidaan säätää, että verkkotoiminnan ja sähkön myyntitoiminnan eri osatoiminnot on eriytetävä toisistaan.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja sähköliiketoimintoja ei kuitenkaan tarvitse eriyttää toisistaan ja muista liiketoiminnoista, jos liiketoiminta on merkitykseltään vähäistä. Ministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita siitä, milloin liiketoiminta on merkitykseltään vähäistä.

1...1..5.

Ehdotus

menettelystä.

27 a §
Vakiokorvaus liittymän kytkemisen viivästyessä. Jos liittymän kytkeminen viivästyy, liittyjällä on oikeus vakiokorvaukseen. Sen määrä on kahden ensimmäisen viivästysviikon aikana kultakin alkaneelta viivästysviikolta 5 prosenttia liittymismaksusta ja tämän jälkeen kultakin alkaneelta viivästysviikolta 10 prosenttia liittymismaksusta. Vakiokorvauksen enimmäismäärä on 30 prosenttia liittymismaksusta. *Se on kuitenkin enintään 1 700 euroa.* Mainittua euromäärää voidaan valtioneuvoston asetuksella muuttaa, jos taloudellinen ja rahaolojen kehitys antavat siihen aiheita. Vakiokorvausta laskettaessa käytetään perusteena niitä maksuja, joita jakeluverkonhaltija yleisesti liittymisestä perii ilman erityisolosta johtuvia korotuksia.

28 §
Sähkömarkkinoilla toimivan yrityksen on eriytetävä sähköverkkotoiminta, sähkön myyntitoiminta ja sähkön tuotantotoiminta toisistaan sekä muista, sähköliiketoimintoihin kuulumattomista toiminnoista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että sähköverkkotoiminnan ja sähkön myyntitoiminnan seuraavat osatoiminnot on eriytetävä toisistaan:

- 1) sähkön tukkumyynti ja sähkön vähittäismyynti;
- 2) 21 §:n 1 momentissa tarkoitettu sähkön vähittäismyynti ja muu sähkön vähittäismyynti;
- 3) jakeluverkossa tapahtuva ja muu sähköverkkotoiminta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja sähköliiketoimintoja ei kuitenkaan tarvitse eriyttää toisistaan ja muista liiketoiminnoista, jos liiketoiminta on merkitykseltään vähäistä. Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin liiketoiminta on merkitykseltään vähäistä.

29 §

Eriyttämällä tarkoitetaan tässä laissa sitä, että eriytettäville sähköliiketoiminnoille on laadittava tilikausittain tuloslaskelma ja pääomavaltaisille toiminnoille lisäksi tase. Tuloslaskelma ja tase, joiden tulee olla yritysten kirjanpidosta johdettavissa, on laadittava soveltuvin osin kirjanpitolain (655/73) säännösten mukaisesti.

30 §

Sähköliiketoimintaa harjoittava kunnallinen laitos tai kuntayhtymä tulee eriyttää kirjanpidollisesti kunnasta ja sille tulee laatia tilikausittain osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa vertailukelpoinen tuloslaskelma ja tase.

31 §

Yrityksen tilintarkastajien tulee tarkastaa eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot. Heidän tulee antaa tilintarkastuskertomuksessa lausunto siitä, ovatko eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet ja niiden lisätiedot tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaiset.

Kunnallisessa laitoksessa tai kuntayhtymässä tulee ammatillisen tilintarkastajan tarkastaa yrityksen tilinpäätös sekä eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot. Hänen tulee antaa kunnan tai kuntayhtymän tilintarkastuskertomuksessa lausunto siitä, ovatko yrityksen tilinpäätös ja eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden liitetiedot tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaiset.

32 §

Eriytetyistä toiminnoista verkkotoiminnan tuloslaskelma ja tase sekä sähkön myynnin tuloslaskelma lisätietoineen ovat julkisia ja esitetään yrityksen tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona. Sähköliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen tilinpäätös sekä eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet lisätietoineen tulee esittää kunnan tilinpäätöksessä.

1...1..5.

29 §

Eriyttämällä tarkoitetaan tässä laissa sitä, että eriytettäville sähköliiketoiminnoille on tilikausittain laadittava tuloslaskelma ja tase. Tuloslaskelma ja tase, joiden tulee olla yrityksen kirjanpidosta johdettavissa, on laadittava soveltuvin osin kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti.

30 §

Sähköliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen sähköliiketoimintoja koskeva kirjanpito tulee tilikausittain eriyttää kunnan muusta kirjanpidosta sekä kunnan muiden laitosten kirjanpidosta. Laitokselle tulee laatia oma tuloslaskelma ja tase.

31 §

Sähköliiketoimintaa harjoittavan yhteisön sekä kunnan tai valtion laitoksen tilintarkastajien tulee tarkastaa eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot osana yhteisön, kunnan tai laitoksen lakisäätelistä tilintarkastusta.

(kumotaan)

32 §

Sähköverkkotoiminnan ja sähkön myyntitoiminnan tilinpäätökset tulee ottaa osaksi sähköliiketoimintaa harjoittavan yrityksen tai konsernin taikka kunnan tai kuntayhtymän virallista tilinpäätöstä sekä osaksi julkaistavaa vuosikertomusta tai vuosikatsausta taikka muuta vastaavaa yrityksen tai konsernin taikka kunnan tai kuntayhtymän julkisesti sidosryhmiensä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

33 §

Sähköverkkotoimintaa harjoittavan liikkeen hankkimisesta, verkkotoimintaa harjoittavan yhteisön osake- tai osakkuusenemmistön ostamisesta tai sähköverkkotoimintaa koskevan määräysvallan muuta hankkimista koskevista sopimuksista on ilmoitettava kilpailuvirastolle kuukauden kuluessa sopimuksen solmimisesta.

(uusi)

(uusi)

34 §

Ministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita siitä, miten toimintojen eriyttäminen toteutetaan sekä miten eriytettävien toimintojen tuloslaskelmat ja taseet laaditaan ja mitä niiden lisätietoina annetaan sekä miten nämä tiedot julkaistaan.

Ministeriö voi lisäksi velvoittaa, että eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet lisätietoineen ja toimintoja harjoittavien yritysten tilinpäätökset toimitetaan sähkömarkkinaviranomaiselle.

saataville toimittamaa asiakirjaa.

33 §

Liiketaapahtumat ja tase-erät tulee kirjata liiketoimintojen tuloslaskelmiin ja taseisiin aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Yhteiset tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä laskennallisesti eri toiminnoille siten, että aiheuttamisperiaate mahdollisuuksien mukaan toteutuu.

Poistojen tulee eriytyessä tilinpäätöksissä perustua hankintamenoihin. Laadittaessa eriytettyä tilinpäätöstä ensimmäistä kertaa käyttöomaisuuden hankintamenot tulee sisällyttää siihen suunnitelmanmukaisilla poistoilla vähennettynä.

Valittua eriyttämismenettelyä tulee noudattaa jatkuvasti, jollei sen muuttamiseen ole perusteltua syytä. Muutoksista tulee tehdä selvitys eriytetyn tilinpäätöksen yhteydessä.

34 §

Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä:

- 1) perusteista, joiden mukaan tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan eri liiketoiminnoille;
- 2) perusteista, joiden mukaan yksittäistä sähköliiketoimintoa koskevat tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan;
- 3) yhteisten tulojen ja menojen sekä taseerien kirjaamisesta eri liiketoiminnoille;
- 4) eriytettyjen tuloslaskelmien ja taseiden sekä verkonhaltijan tuloslaskelman ja taseen kaavasta;
- 5) eriytettyihin tilinpäätöksiin sekä verkonhaltijan tilinpäätöksen sisällytettävistä lisätiedoista;
- 6) eriytettyjen tilinpäätösten sekä verkonhaltijan tilinpäätöksen toimittamisesta

sähkömarkkinaviranomaiselle.

Eriytettyjen tilinpäätösten yhteydessä tulee julkaista tilinpäätösten laatimisperusteita selventäviä tietoja sekä verkonhaltijan toimintaa kuvaavia tunnuslukuja. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tietoja ja tunnuslukuja julkaisemisvelvollisuus koskee sekä miten tiedot ja tunnusluvut julkaistaan.

(uusi)

42 §

Puolustushallinnon on annettava 1 momentissa tarkoitettuja tietoja vain ministeriölle ja sähkömarkkinaviranomaiselle niiden pyynnöstä.

(uusi)

47 §

Rangaistus 16 e §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan.

51 §

Ministeriön ja sähkömarkkinaviranomaisen tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

51 §

Ministeriön ja sähkömarkkinaviranomaisen tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siinä järjestyksessä kuin *hallintolainkäyttölaissa (586/1996)* säädetään.

(uusi)

52 a §

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) mukaisen huoltovarmuusrahaston varoin voidaan ylläpitää Suomen sähköjärjestelmää uhkaavan vakavan tehopulan hoitamiseksi tarkoitettua sähköntuotannon hidasta varakapasiteettia.

Huoltovarmuuskeskus tekee valtion puolesta sopimukset, jotka koskevat vakavan tehopulan hoitamiseen tarkoitettua hitaasti varakapasiteetin ylläpitoa ja käyttöönottoa. Kyseisen kapasiteetin käyttö on mahdollista vain niin pitkään ja siinä määrin kuin se on välttämätöntä vakavan tehopulan hoitamiseksi. Huoltovarmuuskeskus valvoo sopimusten noudattamista. Huoltovarmuuskeskus tulouttaa sähkön myynnistä saadut tulot huoltovarmuusrahastoon.

Huoltovarmuuskeskus päättää vakavan tehopulan hoitamiseen tarkoitettua hitaasti reservikapasiteetin käyttöönotosta. Käyttöönoton edellytyksenä on, että sähkön riittävyys on vakavasti uhattuna, että järjestelmävastaavan kokoamien ennustetietojen ja suunnitelmien mukaan saatavilla oleva sähkön tuotantokapasiteetti on täysin käytössä sekä että sähkön tuonti ei

ole tilanteen korjaamiseksi mahdollista. Huoltovarmuuskeskus laatii suositusluontoiset suuntaviivat käyttöönoton tarkemmista edellytyksistä. Huoltovarmuuskeskuksen 3 momentin nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 200 .

Lain 27 a §:n 1 momenttia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkösopimuksiin, jos momentissa tarkoitettu viivästys on tapahtunut lain voimaantulon jälkeen.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 6 §:n 2 momentin, 13 §:n, 22 §:n 2 momentin, 23 §:n taikka 34 §:n 1 tai 2 momentin nojalla annetut kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset jäävät voimaan, kunnes sähkömarkkinaviranomaisen päätöksellä toisin määrätään.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.